

VÆK FRA GRØNLAND

UDSATTE GRØNLÆNDERE, DER ER FLYTTET TIL DANMARK MED DERES BØRN

11:07

ELSE CHRISTENSEN

11:07

VÆK FRA GRØNLAND

UDSATTE GRØNLÆNDERE, DER ER FLYTTET TIL DANMARK
MED DERES BØRN

ELSE CHRISTENSEN

KØBENHAVN 2011

SFI – DET NATIONALE FORSKNINGSCENTER FOR VELFÆRD

VÆK FRA GRØNLAND. UDSATTE GRØNLÆNDERE, DER ER FLYTTET TIL DAN-
MARK MED DERES BØRN

Afdelingsleder: Anne-Dorthe Hestbæk
Afdelingen for børn og familie

Undersøgelsens følgegruppe:

Kirsten Bitsch, tidligere Børne- og Kulturchef i Nuuk Kommune

Tina Frausing, Foreningen Grønlandske Børn

Sissel Lea Nielsen, Foreningen Grønlandske Børn

ISSN: 1396-1810

ISBN: 978-87-7119-006-9

Layout: Hedda Bank

Forsidefoto: Finn Frandsen/POLFOTO

Oplag: 600

Tryk: Rosendahls – Schultz Grafisk A/S

© 2011 SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd

SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd

Herluf Trolles Gade 11

1052 København K

Tlf. 33 48 08 00

sfi@sfi.dk

www.sfi.dk

SFI's publikationer kan frit citeres med tydelig angivelse af kilden.

Skrifter, der omtaler, anmelder, henviser til eller gengiver SFI's publikationer,
bedes sendt til centret.

INDHOLD

	FORORD	7
	RESUMÉ	9
1	FRA GRØNLAND TIL DANMARK	15
	Opfølgning af tidligere undersøgelse	15
	Begrænsninger i den kvantitative undersøgelse	18
	Denne undersøgelses formål	19
	Undersøgelsens design	19
	Anonymitet	21
	Interviewpersonerne	22
	Undersøgelsens styrker og svagheder	23
	Rapportens struktur	23
2	REJSEN FRA GRØNLAND	25
	Hvorfor flytte til Danmark?	25

	En mand, der slår og drikker	26
	Alvorligt syg partner i behandling i Danmark	29
	Min danske mand tog til Danmark	30
	Ønsker for børnenes uddannelse	30
	Væk fra sociale problemer	31
	Andre begrundelser	31
	Hvornår kom familien til Danmark?	32
	Familierne havde børn med	33
	De fleste havde ikke tidligere boet i Danmark	33
	Social situation i Grønland før flytningen	34
3	ANKOMSTEN TIL DANMARK	35
	Finansiering af rejsen	35
	Den første bolig	36
	Medbragte ejendele	37
	Arbejde	38
	Kontanthjælp	39
	Sproglig kompetence ved ankomsten	41
	Børnene	41
	Forløbet af den første periode i Danmark	43
4	SOCIALE FORHOLD	45
	Tilknytning til arbejdsmarkedet	45
	Kvinder flyttet på grund af voldelig partner	47
	Trivsel	50
	Ensomhed	51
	Forbrug af alkohol og hash	54
	Status for sociale forhold	55
5	BØRNENE	57
	Børnerige familier	58
	Starten med det danske sprog	59
	Starten i en dansk skole	59

	Det sociale liv	61
	Børn med særlige vanskeligheder i skolen	62
	Et bedre liv i Danmark for de unge	65
	Børn anbragt uden for hjemmet	66
	Venner	66
	Ensomhed	67
	Børn, der klarer sig godt	68
	Det grønlandske og det danske fællesskab	69
6	TILKNYTNING TIL GRØNLAND	71
	Vil blive i Danmark	71
	Sproglige kompetencer	74
	Grønlandske venner	75
	Kontakt med familien i Grønland	77
	Besøg i Grønland	77
	Grønlandske danskere	78
7	TILKNYTNING TIL DANMARK – SOCIAL INTEGRATION	79
	Ensomhed	79
	Marginal tilknytning til arbejdsmarkedet	80
	De sociale koder	81
	Perspektiver	81
	LITTERATUR	83
	SFI-RAPPORTER SIDEN 2010	85

FORORD

Denne undersøgelse følger op på resultaterne fra rapporten *Grønlandske børn i Danmark*, der udkom i begyndelsen af 2010. *Grønlandske børn i Danmark* er en kvantitativ undersøgelse, hvor mødre til 482 børn er interviewet. Undersøgelsen fandt, at børn med to grønlandske forældre oftere lever i en familie med svage ressourcer og oftere selv har flere psykiske eller sociale vanskeligheder. Dette førte til et ønske om at se mere specifikt på forholdene for grønlandske børn med to grønlandske forældre i familier med svage ressourcer og dermed til den foreliggende kvalitative undersøgelse.

Undersøgelsen interviewer mødrene (i enkelte tilfælde fædre) i 20 grønlandske familier, som er flyttet til Danmark i perioden 2000-2009. Alle familier har svage ressourcer, og alle familier har børn, som har brug for en særlig indsats. Familierne er fundet i samarbejde med Foreningen Grønlandske Børn, som i projektet *Et godt liv i Danmark* har kontakt med en række grønlandske familier. Grønlændere er danske statsborgere, og der er derfor ikke noget sted, hvor det er registreret, hvilke grønlandere der bor i Danmark. Det havde derfor næppe været muligt at finde de grønlandske familier og deres børn uden dette samarbejde. Vi takker foreningen Grønlandske Børn for deres meget store hjælpsomhed og imødekommenhed over for undersøgelsen.

Rapporten er udarbejdet af seniorforsker mag.art. Else Christensen. Med.o.kir.dr., barnlækere Annlis Söderholm har været ekstern referee på rapporten og har bidraget med gode kommentarer og forslag.

Rapporten er finansieret af Egmont Fonden og SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

København, marts 2011

JØRGEN SØNDERGAARD

RESUMÉ

Målet for denne rapport er at belyse, hvordan livet former sig for socialt svage grønlandske familier, som i perioden 2000-2009 er flyttet til Danmark. I de fleste tilfælde er der tale om enlige forældre og deres børn, og i alt 20 familier har været med i undersøgelsen.

Rapporten følger op på en tidligere undersøgelse, *Grønlandske børn i Danmark* (Christensen, 2010a), der blev udgivet i foråret 2010. Den tidligere undersøgelse var en kvantitativ undersøgelse, hvor mødre til 482 børn blev interviewet via telefon. Undersøgelsen viste, at 80 pct. af de grønlandske børn i Danmark har én grønlandsk og én dansk forælder, mens 20 pct. har to grønlandske forældre. Samlet set lever grønlandske børn i Danmark hverken bedre eller dårligere end andre børn i Danmark. Hvis man deler op i børn med henholdsvis én grønlandsk og én dansk forælder og børn med to grønlandske forældre, finder man dog, at børn med to grønlandske forældre lever i familier med svagere ressourcer, ligesom børnene kan have flere vanskeligheder end andre børn. Den kvantitative undersøgelse kunne ikke sige meget om, hvad der specielt prægede livet for børn med to grønlandske forældre. Det var for at få en bedre viden om forholdene for grønlandske børn i ressourcetsvage familier, at denne kvalitative undersøgelse blev igangsat.

I den kvalitative undersøgelse er der gennemført individuelle interview med forældre med et eller flere børn, som deltager i et projekt om *Et godt liv i Danmark*, som Foreningen Grønlandske Børn gennemfø-

rer for grønlandske børn, som har brug for støtte og brug for at få en bedre integration i Danmark. Det er familier, hvor de økonomiske, de uddannelsesmæssige og de erhvervmæssige ressourcer er svage. Deltagelsen i Foreningen Grønlandske Børns projekt giver børnene nogle gode oplevelser og giver dem mulighed for at finde venner blandt andre grønlandske børn i Danmark.¹

Hjælpen fra Foreningen Grønlandske Børn har været afgørende for, at projektet kunne gennemføres, da det ellers ville have været meget vanskeligt (måske umuligt) at finde familier, der kunne interviewes. Grønlændere er danske statsborgere, og der findes ikke nogen registre eller lignende, hvor man kan finde grønlandske familier. Det forhold, at der allerede var kontakt til relevante familier, var en stor hjælp for undersøgelsen.

BAGGRUNDEN – FLYTNINGEN FRA GRØNLAND

I alt otte af de interviewede mødre svarer helt konkret, at de er flyttet til Danmark for at komme væk fra en partner, der slog dem (og havde gjort det i en periode), og som samtidig havde et alkoholproblem. Andre er flyttet på grund af alvorlig sygdom, som bedst eller kun kan behandles i Danmark, og har taget familien med, nogle er flyttet for at komme væk fra sociale problemer i Grønland, mens andre har forskellige andre begrundelser.

Flertallet af de interviewede havde arbejde, mens de boede i Grønland, og en del (specielt de kvinder, der flyttede for at komme væk fra en voldelig partner) har en korterevarende erhvervsuddannelse. Socialt kom de fleste af familierne fra den mere belastede og knap så velstillede del af befolkningen i Grønland.

De fleste har selv finansieret rejsen til Danmark, eventuelt med hjælp fra familie og venner. Alle rejste med fly, og de fleste medbragte kun de ejendele, de kunne tage med som bagage i flyet. Alle havde allerede familie i Danmark, og næsten alle boede hos familien i de første 1-3 måneder i landet. De kontaktede socialforvaltningen i den by, de var kommet til, og fik kontanthjælp og hjælp til at finde en lejlighed. Alle familier havde et eller flere mindreårige børn med og fik relativt hurtigt

1. Se www.fgb.dk for en nærmere beskrivelse af projektet.

anvist en bolig. Grønlandere har som danske statsborgere ret til samme hjælp som andre danskere.

Ikke alle talte dansk, da de kom. Specielt var der en del børn, der ikke talte dansk. Alle børn lærte dog sproget godt og talte dansk, da undersøgelsen fandt sted. På det tidspunkt havde alle familier boet mindst 2 år i Danmark.

SOCIALE OG PSYKOLOGISKE FORHOLD

På interviewtidspunktet har kun 4 af de 20 interviewede voksne et arbejde, enkelte har i en periode haft arbejde, men flertallet har levet af kontanthjælp, siden de kom til Danmark. Flere er eller har været i aktivering, nogle er sygemeldte gennem længere tid, og andre fortæller, at de søger arbejde. Flertallet mener dog ikke, at de har økonomiske problemer, selvom de lever af kontanthjælp, lønnen er lav i Grønland, fortæller de, og de fleste ting er billigere at købe i Danmark.

Mange fortæller, at de er triste og ikke har det godt psykisk. Nogle har fået professionel hjælp, men de fleste har ikke. Specielt de kvinder, der er flyttet på grund af en voldelig partner, har det svært. Undersøgelsens vurdering er, at de fortsat lider under en krisereaktion på grund af den vold, de har været udsat for. Det samme finder man på danske kvindekrisecentre: Kvinderne har en langvarig krisereaktion, og uden hjælp kan de efterfølgende komme til at fungere på et dårligere niveau end tidligere. Ingen af de voldsudsatte kvinder har på noget tidspunkt fået hjælp til at bearbejde det forhold, at de havde været udsat for vold, og flere af dem er på interviewtidspunktet i en depressionsslignende tilstand.

I tre familier fortæller de interviewede, at de aktuelt har problemer med brug af alkohol eller hash, mens der for yderligere fem familiers vedkommende i en periode har været alkoholproblemer. Der er ingen problemer med brug af alkohol eller hash i de familier, hvor kvinden er flyttet til Danmark for at komme væk fra en voldelig partner.

ENSOMHED

De fleste nævner en stor ensomhed som en del af den pris, de har betalt for at flytte til Danmark. Det forhold, at der er så få, der har arbejde, medvirker i høj grad til ensomheden. Flere fortæller, at de kun sjældent

ser andre voksne mennesker. På almindelige hverdage går de alene hjemme i lejligheden, indtil børnene kommer hjem fra skole.

De fleste har familie i Danmark, som de har kontakt med, og enkelte kender også andre grønlændere, der bor i det samme område, men der er ikke tale om hyppig kontakt, ligesom der sjældent er tale om venskaber.

BØRNENE

Interviewpersonernes familier er familier med mange børn, de fleste med tre eller flere børn. De fleste af børnene går i skole, og flere har startet skolegangen i en modtageklasse sammen med andre børn, der heller ikke talte et godt dansk.

Forældrene beskriver børnene som mere stille end andre børn og som børn, der lige har skullet lære den mere aktive og direkte måde at leve på i Danmark. Børnene klarer sig socialt i skolen i den forstand, at de kan deltage i samværet i klassen uden at blive drillet eller mobbet. En del børn klarer sig også godt fagligt, mens andre børn har enten adfærdsmæssige eller indlæringsmæssige problemer. Flere børn går i specialskole eller specialklasse og/eller modtager hjælp fra en kontaktperson, psykolog eller tilsvarende. Alle forældre er glade for hjælpen og pointerer, at de har fået mere og bedre hjælp i Danmark, end de ville have kunnet få i Grønland.

Der er 1-2 af familiernes børn, der har danske venner. Selvom børnene kommer godt nok ud af det med kammeraterne i skolen, kender de ikke nogen, som de er sammen med efter skoletid. Aktiviteterne i Foreningen Grønlandske Børns projekt er derfor meget værdsatte, og alle børn har fået mindst én god ven via projektet.

Forældrene pointerer, at rammerne for børns liv er bedre i Danmark, der er bedre undervisning i skolerne og bedre mulighed for at få en uddannelse. Flere nævner også, at de sociale rammer for de unges liv er bedre, der er mindre druk, mindre rygning og mindre sex blandt helt unge, end hvad forældrene mener, er det almindelige i Grønland.

TILKNYTNING TIL GRØNLAND

Alle føler fortsat en tilknytning til Grønland, men der er ingen af de interviewede, der har planer eller tanker om at flytte tilbage til Grønland. Børnene må selv tage stilling til dette, når de bliver voksne, men de in-

tervuede forældre har tænkt sig at blive. Det er kun nogle enkelte, der har været i Grønland efter fraflytningen: To børn er blevet konfirmeret i Grønland, enkelte har været til begravelser, og så er der ganske få, der har været i Grønland på ferie. Det er for dyrt, siger de.

Cirka halvdelen forsøger at fastholde, at børnene også skal kunne tale grønlandsk, men det er i praksis kun et mindretal af børnene, der fortsat kan tale grønlandsk, og næppe mange, der kan læse og skrive grønlandsk.

INTEGRATION I DANMARK

Selvom de voksne siger, de føler sig knyttede til Danmark, er der næppe nogen af familierne, hvor der er sket en vellykket integration i det danske fællesskab. Indtrykket er, at familierne lever deres eget liv parallelt med almindelige danske familiers liv.

Det mest iøjnefaldende er den ensomhed, familierne beskriver. Ensomheden gælder både for børn og for voksne. Der er med enkelte undtagelser ingen voksne og ingen børn, der har fået danske venner. Undersøgelsen peger på, at hverken børn eller voksne har erfaringer fra Grønland, som de kan bruge til at etablere venskaber eller kontakter, når de kommer til Danmark. I Grønland kommer familie og venner altid 'bare' på besøg, og man skal for så vidt ikke gøre noget, for at de kommer. I Danmark skal man aktivt invitere sine gæster eller mødes om en eller anden aktivitet, og det er nyt for grønlænderne. En anden begrundelse er, at en hel del af familierne bor i de såkaldte ghettoområder, hvor der ikke er megen mulighed for kontakt med danskere, specielt gælder dette for de børn, der går i skoler, hvor det store flertal af eleverne kommer med en anden etnisk baggrund end dansk. Indtrykket er, at grønlændere, der lever under sådanne vilkår, har en meget lav placering i det lokale sociale hierarki.

For de voksne er en væsentlig grund til, at der er så ringe kontakt med danskere, at de voksne har en dårlig tilknytning til arbejdsmarkedet. En stor del har levet af kontanthjælp i alle de år, de har været i Danmark, og har haft svært ved at finde eller få tilbudt et arbejde. I nogle tilfælde er der tale om familier med et stort forbrug af hash eller alkohol, i andre tilfælde virker det, som om familierne har en manglende forståelse af normerne på det danske arbejdsmarked.

Alle er glade for at bo i Danmark og fremhæver, at de har et bedre liv i Danmark, end de ville kunne have i Grønland. Livet i Dan-

mark er lettere, der er flere goder, og det er et bedre liv for børnene. Selvom familierne aktuelt siger, de er glade for at bo i Danmark, lever de alligevel meget tæt på en marginalisering. Når børnene bliver større, og kontanthjælpen samt øvrige sociale ydelser til børnefamilier derfor bliver mindre, må man forvente, at en stor del af disse mennesker uden nogen aktiv hjælp vil få et særdeles vanskeligt liv.

PERSPEKTIVER

Det er ikke undersøgelsens formål at opstille anbefalinger for fremtidig handlen. Alligevel er der dog en række punkter, som det vil være væsentligt at forholde sig til, hvis det gælder om, at de grønlandske familier skal leve et godt liv i Danmark.

For det første er det vigtigt at overveje betydningen af forskelle mellem grønlandske og danske traditioner. Undersøgelsen giver et bud på, at forskellene er større, end hvad de fleste måske almindeligvis forestiller sig, for eksempel forskelle med hensyn til, hvordan man sædvanligvis danner venskaber.

For det andet er det vigtigt at være opmærksom på, at en del af de grønlandske kvinder har været udsat for vold fra deres partner. For dem er den primære begrundelse for at flytte til Danmark, at de ønsker at komme væk fra den voldelige partner. Flertallet af disse kvinder har ikke fået bearbejdet de voldelige oplevelser, så de kan lægge dem bag sig. De har derfor brug for hjælp til bearbejdningen.

For det tredje vil det også være vigtigt at vurdere, om der er bedre måder at hjælpe de grønlandske tilflyttere ind på arbejdsmarkedet på. Flere har fx været på jobtræningskurser, uden det har ført til et arbejde, måske ville det i højere grad være relevant at tage udgangspunkt i de kulturelle forskelle mellem Grønland og Danmark, herunder en bedre indlæring med hensyn til regler og normer på det danske arbejdsmarked.

Endelig er det vigtigt at være opmærksom på den øgede risiko for ensomhed og specielt at støtte børnene, så de får bedre mulighed for at danne venskaber med jævnaldrende.

FRA GRØNLAND TIL DANMARK

Denne rapport er en kvalitativ undersøgelse af livsforholdene for grønlandske forældre og børn, der i perioden 2000-2009 er flyttet fra Grønland til Danmark.²

OPFØLGNING AF TIDLIGERE UNDERSØGELSE

Undersøgelsen er tilrettelagt som en opfølgning af rapporten *Grønlandske Børn i Danmark*, som blev udgivet i foråret 2010 (Christensen, 2010a). *Grønlandske Børn i Danmark* er en kvantitativ undersøgelse, som beskriver forholdene for 482 børn i alderen 3-14 år, som sammen med en eller begge forældre bor i Danmark, og den er baseret på telefoninterview med børnenes mødre (i enkelte tilfælde børnenes fædre). De grønlandske børn i Danmark er fundet via Danmarks Statistik som børn, der den 1. juli 2008 havde bopæl i Danmark, og som samtidig blandt sine to forældre og fire bedsteforældre havde mindst to personer, som var født i

2. En enkelt af de interviewede er dog flyttet fra Grønland tidligere, idet hun som stor pige flyttede til Danmark med sin mor.

Grønland og/eller aktuelt var bosiddende i Grønland.³ I alt godt 1.100 børn opfyldte disse kriterier. Da vi kun ønskede at inddrage ét barn fra hver familie, var der i alt 639 børn, hvis mødre blev bedt om at deltage i undersøgelsen. 482 mødre, svarende til 75 pct., sagde ja til at deltage.

Undersøgelsen *Grønlandske børn i Danmark* viste, at flertallet af de grønlandske børn, der bor i Danmark, har både en grønlandsk og en dansk forælder, som de bor sammen med. Det gælder for i alt 80 pct. af de 482 børn, mens kun 20 pct. af de grønlandske børn i Danmark har to grønlandske forældre. Blandt de grønlandske børn i Danmark med to grønlandske forældre bor halvdelen alene med deres mor, mens den anden halvdel bor med begge deres grønlandske forældre (eventuelt deres mor og morens grønlandske samlever).

De samlede opgørelser over forholdene for alle de børn, der er med i undersøgelsen *Grønlandske børn i Danmark*, viser, at de grønlandske børn generelt lever med samme ressourcer og samme vanskeligheder som andre børn i Danmark. Måske har de lidt flere vanskeligheder, men forskellene er ikke markante. Men når man sammenholder oplysningerne for henholdsvis grønlandske børn med én grønlandsk og én dansk forælder med oplysningerne for børn med to grønlandske forældre, er der forskelle. Det gælder både, når man ser på familiernes ressourcer, og når man ser på, om børnene har vanskeligheder.

Børn med én grønlandsk og én dansk forælder lever i familier, der ligner andre danske familier. Det betyder, at der i disse familier er en lige så stor andel af forældrene, der er henholdsvis ressourcestærke, delvist ressource svage og ressource svage, som man finder i et almindeligt udsnit af danske børnefamilier (dette ses, når resultaterne sammenholdes med resultaterne fra SFT's børneforløbsundersøgelse, der følger børn født i 1995 (Christensen, 2004a; Christensen, 2010a; Mattsson et al., 2008)).

Omkring 80 pct. af familierne med én grønlandsk og én dansk forælder har stærke ressourcer, defineret på den måde at de højst har problemer på ét af følgende fem områder:

1. Erhvervsfaglig uddannelse

3. Grønlandere er danske statsborgere. Det er derfor ikke muligt at finde grønlandere direkte via Danmarks Statistik. Men der er oplysninger om, hvor folk er født, og det er derfor muligt på den måde at finde børn, som kan karakteriseres som grønlandske, som det er beskrevet i teksten.

2. Tilknytning til arbejdsmarkedet
3. Tilfredsstillende god økonomi
4. Godt socialt netværk
5. Gode personlige ressourcer (herunder ikke noget misbrug af alkohol eller hash).

Godt 10 pct. af familierne har delvist svage ressourcer, defineret på den måde at de har problemer på to af de fem nævnte områder, mens knap 10 pct. af familierne er ressourcesvage, idet de har problemer på tre, fire eller alle fem nævnte områder. Denne fordeling svarer stort set til, hvad der findes for danske familier.

For børn med to grønlandske forældre findes der en mindre andel ressourcestærke forældre og tilsvarende en større andel delvist ressourcesvage og ressourcesvage forældre. De børn har således dårligere vilkår, end hvad der gælder for børn med én grønlandsk og én dansk forælder og for børn med to danske forældre.

Går man dybere ned i tallene, viser undersøgelsen *Grønlandske børn i Danmark*, at der også er forskelle mellem familier, hvor børn bor alene med deres grønlandske mor, og familier, hvor børnene bor sammen med to grønlandske forældre. Der er flere af de familier, der består af en enlig mor med børn, der har ressourcer, ligesom der her er færre børn med vanskeligheder, end hvad der gælder for familier med to grønlandske forældre.

For børn, der bor med en enlig grønlandsk mor, er der knap 70 pct., der bor i en ressourcestærk familie, mens knap 20 pct. bor i en delvist ressourcesvag familie, og godt 10 pct. bor i en ressourcesvag familie. For børn, der bor med både en grønlandsk mor og en grønlandsk far, er der færre ressourcer i familierne. Her er der knap 60 pct. af familierne, som er ressourcestærke, godt 20 pct., som er delvist ressourcesvage, og knap 20 pct., som er ressourcesvage. Denne sidste fordeling svarer stort set til, hvad vi tidligere har fundet for familier med anden etnisk baggrund end dansk i en forløbsundersøgelse, hvor vi har fulgt børn født i 1995 (Christensen, 2004b).

Når familien har svage ressourcer, har barnet sværere ved at få et godt liv, ligesom det kan have flere vanskeligheder. En væsentlig begrundelse for dette er, at forældrene har færre kræfter til at tage vare på børnene og færre kræfter til at hjælpe børnene, hvis de får vanskeligheder. Hvis et barn har personlige problemer, problemer i skolen eller proble-

mer med jævnaldrende, vil forældre i en ressourcestærk familie bedre være i stand til at sørge for, at barnet får den relevante hjælp. De kan bedre se barnets problemer, de kan bedre finde ud af, hvad der kan gøres, og de er bedre til at få etableret en hjælp (Baviskar & Dahl, 2008; Christensen, 2006).

BEGRÆNSNINGER I DEN KVANTITATIVE UNDERSØGELSE

I undersøgelsen *Grønlandske børn i Danmark* indgår der betydeligt flere børn med én grønlandsk og én dansk forælder, end der indgår børn med to grønlandske forældre. Det betyder, at selvom der er en større andel af familierne med to grønlandske forældre, hvor familierne er delvist eller helt ressourcetsvage, end hvad man finder for danske familier, vil den lille andel familier med to grønlandske forældre betyde, at sådanne forhold ikke vil træde frem i undersøgelsens analyser. Det betyder, at tallene skal læses med forsigtighed, specielt de tal, der sammenholder resultaterne for familier med henholdsvis en enlig grønlandsk mor og to grønlandske forældre. De lave tal betyder desuden, at det ikke har været muligt at give en tydelig redegørelse for forholdene hos de ressourcetsvage familier, fordi der kun sjældent vil være tale om signifikante forskelle.

Der er gennemført meget få undersøgelser af livet for grønlændere, der lever i Danmark, og så vidt vides er der ikke anden forskning, der fokuserer på børnene. I forbindelse med den magtudredning⁴, Folketinget iværksatte omkring år 2000, blev der blandt andet gennemført en kvantitativ undersøgelse, der skulle belyse forholdene for voksne grønlændere i Danmark (Togeby, 2002). Undersøgelsen viste, at de fleste grønlændere mente, de havde et godt liv i Danmark, så resultaterne fra denne undersøgelse svarer til resultaterne fra undersøgelsen *Grønlandske børn i Danmark*.

Samtidig med at man i undersøgelser finder, at voksne grønlændere som hovedregel har et godt liv i Danmark, er der mange udsagn fra forskellige fagfolk inden for det sociale område, der peger på, at der er

4. I 1994 nedsatte Folketinget et udvalg vedrørende en analyse af demokrati og magt i Danmark. Udvalget afgav beretning i 1997 og foreslog at igangsætte en dansk magtudredning. Undersøgelsen om grønlænderes liv i Danmark er en af flere undersøgelser, der er gennemført i forbindelse med magtudredningen.

grønlandere, som har et meget svært liv i Danmark (fx Bjørkøe, 2008; Socialministeriet, 2003). På denne baggrund ville det være relevant at få en bedre viden om forholdene for børn og voksne i grønlandske familier med svage ressourcer.

DENNE UNDERSØGELSE FORMÅL

Undersøgelsens formål er at få en øget viden om, hvordan livet former sig for børn med to grønlandske forældre, der bor med én af deres forældre i Danmark, samt se på, hvordan livet former sig for forældrene. Undersøgelsen ser på børn og voksne i familier, hvor familien er helt eller delvist ressourcesvag, og hvor familien er flyttet til Danmark i perioden 2000-2009.

Undersøgelsen skal tilvejebringe en bedre viden om, hvorfor familien flyttede til Danmark, om familiens sociale forhold, om børnene, om familiens kontakt med Grønland samt en mere overordnet viden om familiernes sociale situation, herunder børns og voksnes sociale integration i Danmark.

Udgangspunktet er, at vi ved meget lidt om disse familiers liv og historie, og at undersøgelsen, i det omfang det er muligt, skal bidrage til, at der kommer en bedre viden.

UNDERSØGELSENS DESIGN

Undersøgelsen er gennemført med brug af kvalitative interview. En forudsætning for på denne måde at gennemføre en undersøgelse er, at det kan lade sig gøre at finde relevante familier, der kan interviewes. Når det drejer sig om ressourcesvage grønlandske familier med en eller to voksne, er dette ikke nogen helt enkel opgave. Der er ikke nogen steder, hvor man uden videre kan få kontakt med grønlandske familier med svage ressourcer. Den bedste mulighed er at søge kontakt enten via socialforvaltningen, via de grønlandske huse i Aalborg, Aarhus, København og Odense eller via et allerede igangværende arbejde med ressourcesvage grønlandske familier.

Foreningen Grønlandske Børn (FGB) gennemfører frem til sommeren 2012 et projekt, der hedder *Et godt liv i Danmark*. Projektets

målgruppe er socialt sårbare grønlandske børn og unge, og formålet er at støtte børnene og herunder at inddrage forældrene, så børnene får et godt liv, kan danne venskaber med andre grønlandske børn, der bor i Danmark, og blive bedre integreret i lokalmiljøet (og dermed i det danske samfund). Projektet er støttet af midler fra satspuljen⁵ og er landsdækkende. I alt har cirka 100 børn og unge været tilknyttet projektet. Projektet har ansat fem pædagogiske områdeledere (henholdsvis i Nordjylland, Midtjylland, Sønderjylland, Fyn og København) samt yderligere fem socialpædagogiske medarbejdere.⁶ Børnene (og deres forældre) blev tilbudt at indgå i projektet *Et godt liv i Danmark*, fordi børnene havde brug for særlig støtte. Kontakten til familierne er sket via socialforvaltningen, via de grønlandske huse eller via andre former for personlig kontakt. De fleste af de børn, der er med i FGB's projekt, bor alene med deres mor, mens enkelte børn bor med deres far eller med begge forældre. Alle de familier, der er med i projektet, må karakteriseres som enten delvist ressourcetsvage eller ressourcetsvage familier. Det betyder, at de børn/familier, som er med i *Et godt liv i Danmark*, i høj grad svarer til de familier, hvis liv skal belyses i den foreliggende kvalitative undersøgelse.⁷

Foreningen Grønlandske Børn tilbød at etablere kontakt til familier, der var med i foreningens projekt, for at høre, om der var nogen, der var interesserede i at deltage i et interview. Det er ikke alle familier i projektet *Et godt liv i Danmark*, der er blevet interviewet. De interviewede familier er for det første udvalgt af projektets ansatte som familier, der aktuelt havde det så godt, at de kunne klare at være med i et interview. Dernæst er det familier, der har ønsket at deltage, og endelig er det familier, der har kunnet mødes til interview i forbindelse med besøg i den by, hvor de bor. I alt er der i perioden januar 2010 til januar 2011 gennemført interview med 20 familier fra hele landet.

Interviewene er gennemført med børnenes mødre, i enkelte tilfælde med børnenes fædre, hvis børnene har boet alene med deres far, og med begge forældre i det tilfælde, hvor forældrene har boet sammen.

5. Satspuljen betegner penge, der kommer fra den automatiske regulering af overførselsindkomsterne, som årligt reserveres til særlige tiltag på social-, sundheds- og arbejdsmarkedsområdet med henblik på at forbedre vilkårene for modtagere af overførselsindkomster og svage grupper i samfundet.

6. Se www.fgb.dk for en nærmere beskrivelse.

7. Jeg er medlem af bestyrelsen i Foreningen Grønlandske Børn og vidste derfor, at der var et projekt, men jeg har ikke været arbejdsmæssigt involveret i projektet.

Desuden har der været samtaler med flere af de lidt større børn, uden at der dog har været tale om et direkte interview. Interviewene er foretaget ud fra et semistruktureret interviewskema, og der er taget noter undervejs i interviewet. Bagefter er alle interview blevet renskrevet af interviewerens. Interviewene er i nogle tilfælde foretaget i familiernes hjem, i andre tilfælde i det grønlandske hus i en af de fire byer, der har et grønlandsk hus. De renskrevne interview er systematiserede og bliver præsenteret efter de almindelige retningslinjer for kvalitative undersøgelser (se Kvale, 1997).

ANONYMITET

De interviewede familier kommer fra byer og bygder i alle dele af Grønland. Selvom Grønland er et stort land, bor der kun omkring 56.000 mennesker i landet, heraf 46.000 grønlændere. Der er i alt 17 byer og betydeligt flere bygder i Grønland. Der bor med andre ord ikke så mange hvert sted. I den største by Nuuk bor der således omkring 17.000 mennesker, mens der bor væsentligt færre i de andre byer. Der findes ikke nogen præcise tal for, hvor mange grønlændere der bor i Danmark.

For en kvalitativ undersøgelse som denne betyder disse befolkningsmæssige forhold, at det er nødvendigt at være meget omhyggelig for at undgå, at familierne utilsigtet bliver genkendt. Undervejs i rapporten vil der derfor ikke være oplysninger om, hvor i Grønland familien boede, før den kom til Danmark, ligesom der ikke er oplysninger om, hvor i Danmark den bor nu. Dette vurderes umiddelbart som uproblematisk for præsentationen af resultaterne, da den viden, der skal indsamles, ikke er direkte relateret til interviewpersonernes nuværende eller tidligere bopæl.

Der vil heller ikke være anført navne i forbindelse med interviewene, ligesom der ikke vil være redegjort for præcis hvem, der er citeret. Disse forholdsregler betyder, at der kan være dele af rapporten, der fremstår mere upræcis, end hvad der normalt er tilfældet, når det drejer sig om baggrundsoplysninger, men den indholdsmæssige side, af hvad der bliver formidlet i interviewene, vil ikke være upræcis.

INTERVIEWPERSONERNE

Børnene i de interviewede familier har alle en grønlandsk mor, og langt de fleste børn har også en grønlandsk far. Børnene er født i Grønland og har levet i Grønland de første år af deres liv.⁸ Alle børn har de første år i livet haft grønlandsk som enten eneste sprog eller hovedsprog. De fleste af de interviewede mødre har fået deres første barn, da de var meget unge. Mange har ikke levet sammen med det første barns far. Senere er de så kommet til at leve sammen med en mand og har fået børn med ham. Dette afspejler forholdene i Grønland, hvor en tredjedel af kvinderne får deres første barn, inden de fylder 18 år, mens yderligere en tredjedel får det første barn, inden de fylder 21 (Christensen, 2010a; Grønlands Statistik, 2007). I praksis betyder det, at der for det første kan være nogle store børneflokke, og for det andet, at der kan være meget stor forskel på børnenes alder. Hvis en kvinde fx er 16 år, når hun får sit første barn, kan hun som 35-årig både have et voksent barn, et eller flere yngre børn og eventuelt også helt små børn.

De interviewede mødre og fædre er fortrinsvis i alderen 30-40 år, mens de børn, der er fokuseret på i undersøgelsen, primært er børn, der går i skole, selvom mange familier også havde yngre børn.

Undersøgelsen er baseret på interview med familiernes mødre (og i enkelte tilfælde fædre). Man kunne i stedet for have valgt at interviewe børnene selv. Der har i forbindelse med tidligere undersøgelser både været interview med børn og voksne, som regel voksne og børn i de samme familier. Det giver lidt anderledes – og spændende – resultater, når man interviewer børn. Ofte finder man, at børnene er opmærksomme på andre ting, end man selv er som voksen, og man kan på den måde få en bredere viden. Alligevel er der i denne undersøgelse udelukkende interview med voksne. Begrundelsen er primært, at der kun har været kort tid til at gennemføre undersøgelsen. Det ville være alt for tidskrævende både at interviewe voksne og børn samt at skrive om det. Da det så vidt vides er den første undersøgelse af denne karakter, var det heller ikke optimalt udelukkende at interviewe børnene, da den viden, der skulle findes, i høj grad var viden, som de voksne har. Interview med børnene må således være et ønske til den næste undersøgelse inden for området.

8. Enkelte familiers yngste børn er født i Danmark.

UNDERSØGELSENS STYRKER OG SVAGHEDER

Der er ikke tidligere lavet undersøgelser, der specifikt ser på grønlandske børn og deres forældre i resourcesvage familier. Undersøgelsen bliver dermed den første, der giver et billede af, hvordan livet er i disse familier, når familiens voksne beskriver det i interview. Det er en styrke, at der på den måde kommer ny og forhåbentlig anvendelig viden.

Undersøgelsens svaghed er, at de personer, som er interviewet, ikke på nogen måde er tilfældigt udvalgte. De deltager, fordi de i forvejen er med i et projekt, hvis formål er at støtte børnene. Vi ved ikke, om familierne måske har det 'for dårligt' eller 'for godt' til at give et dækkende billede af resourcesvage grønlandske familier i Danmark. Her skal det dog anføres, at familierne i høj grad ligner de resourcesvage familier, som blev fundet i undersøgelsen *Grønlandske børn i Danmark*. Familierne er i den forstand 'de rigtige' i forhold til de familier, der skulle undersøges, men det er ikke muligt at sige noget om, i hvor høj grad familierne er repræsentative for den udvalgte gruppe.

RAPPORTENS STRUKTUR

Rapporten redegør for det indsamlede materiale og skaber et billede af resourcesvage grønlandske familier i Danmark. Kapitel 2 redegør for, hvorfor familierne valgte at flytte til Danmark, herunder om der var særlige forhold, der betingede deres ønske om at flytte.

Kapitel 3 beskriver, hvordan familierne klarede flytningen til Danmark både praktisk og økonomisk, hvordan de levede den første periode i Danmark, samt hvor de kom til at bo, og hvad de levede af.

Kapitel 4 indeholder en redegørelse for familiernes økonomi, deres tilknytning til arbejdsmarkedet samt deres boligforhold. Desuden redegøres der for eventuelle psykiske problemer og for alkoholproblemer eller brug af hash.

Kapitel 5 fokuserer på, hvordan børnene har klaret sig. Herunder hvordan børnene klarede flytningen, hvordan de klarede det nye sprog, skolegangen, eventuelle tilbud til børnene efter serviceloven samt børnenes venner og sociale kontakter.

Kapitel 6 beskriver børns og voksnes kontakt med og tilknytning til Grønland, som den interviewede voksne ser det.

Kapitel 7 sammenfatter rapportens væsentligste pointer med hensyn til børn og voksnes sociale integration i Danmark og fremsætter muligheder og perspektiver for, hvordan rapportens resultater eventuelt kan indgå i et videre arbejde.

REJSEN FRA GRØNLAND

Dette kapitel belyser, hvorfor familierne valgte at flytte til Danmark, herunder om rejsen blev begrundet med, at de ønskede at flytte væk fra bestemte forhold i Grønland eller med noget, de ville opnå i Danmark. Desuden redegøres der for, hvornår familien er flyttet fra Grønland, om familien havde børnene med, om børnenes fædre (eller kvindernes partnere) også flyttede med, og om den interviewede forælder tidligere havde boet i eller besøgt Danmark. Endelig gennemgås det ganske kort, hvordan familiens sociale situation var i Grønland, før den flyttede til Danmark.

HVORFOR FLYTTE TIL DANMARK?

Flertallet af de interviewede begrundet ønsket om at flytte til Danmark med, at der var noget i Grønland, som de ikke længere ønskede var en del af deres liv. I knap halvdelen af familierne var der tale om en voldelig og alkoholiseret partner, som de ønskede at slippe væk fra. I andre tilfælde var det forskellige sociale problemer, som de ønskede at lægge bag sig, det kunne være arbejdsforhold, alkoholproblemer, hashmisbrug eller personlige problemer.

De få, der ikke nævner noget, de ønskede at komme væk fra, var typisk familier, hvor en af familiens voksne havde en alvorlig sygdom,

som kun kunne behandles i Danmark. For at kunne forblive sammen valgte hele familien at flytte til Danmark. Enkelte andre familier flyttede til Danmark, fordi der var en dansk partner, som ønskede at komme tilbage. De kvinder, der giver denne begrundelse, lever i dag ikke længere sammen med den danske partner. Enkelte ønskede at komme til Danmark, fordi familien var flyttet herved, en flyttede herved sammen med sin mor, og en flyttede til Danmark, fordi partneren havde forladt familien i Grønland. Enkelte nævner desuden, at de flyttede til Danmark, for at børnene kunne få en bedre uddannelse, men som hovedregel har disse familier dog også andre begrundelser for flytningen.

Nogle af de interviewede havde i et stykke tid tænkt over at rejse, men i de fleste tilfælde tog de beslutningen hurtigt. De fleste af de interviewede var alene om at beslutte rejsen, dog med den undtagelse, at de som regel talte forinden med deres børn om at rejse. Flere nævner, at de først besluttede at rejse, efter at børnene havde givet tilsagn om, at de også ønskede at rejse. Enkelte nævner, at de udsatte rejsen gennem et stykke tid, fordi deres børn ikke ønskede at rejse. De få interviewede, der flyttede på grund af sygdom hos en af de voksne, som kun kunne behandles i Danmark, havde haft flere drøftelser med andre (eller hinanden), før de rejste. Som hovedregel opsagde de interviewede deres bolig og deres job, umiddelbart før de rejste. For alle de interviewede gælder det, at der, når de først havde besluttet sig for at rejse, kun gik kort tid, før flytningen var effektueret. I det følgende er der en kort gennemgang af de forskellige begrundelser for at flytte til Danmark.

EN MAND, DER SLÅR OG DRIKKER

Den hyppigst nævnte begrundelse for at flytte til Danmark er, at kvinden (og børnene) er flyttet for at komme væk fra en voldelig og alkoholmisbrugende mand. I alt otte af de interviewede kvinder svarer, at de flyttede på grund af vold og alkoholmisbrug hos deres partner.

Jeg havde en mand, der slog mig og drak meget.

Jeg tænkte ikke på noget som helst. Jeg gik bare fra min mand. Han var voldelig.

Mange mennesker i Grønland har et alkoholproblem. Skønmæssigt er det hver tredje eller hver fjerde mand, der i det mindste i en periode af sit liv har et alkoholproblem (Christensen et al., 2009). I nogle familier er der udelukkende tale om alkoholproblemer, mens der i andre familier både er tale om alkoholproblemer og vold mod den kvindelige partner. Mens der i andre familier er tale om vold mod kvinden, uden at manden har et alkoholproblem. For de otte interviewede kvinder var volden det primære problem, samtidig med at de fortæller, at manden også havde alkoholproblemer.

Vi ved, at der er meget vold mod kvinder i Grønland. I alt 16 pct. af kvinder med børn i alderen 0-14 år har været udsat for vold fra deres partner, mens 12 pct. har været udsat for trusler om vold. Nogle har været udsat for begge dele, så der samlet er 18 pct. af de grønlandske mødre, der har været udsat for vold og/eller alvorlige trusler om vold (Christensen et al., 2009). Selvom der ikke er nogen entydig sammenhæng mellem alkoholproblemer og vold, ved vi, at der alligevel er en hyppig sammenhæng, idet en helt ny undersøgelse har fundet, at mindst hver fjerde dansk mand, der er i behandling for alkoholproblemer, også har slået en partner (Christensen, 2010b). To kvinder fortæller:

Vi blev gift efter ét barn, og så fik vi flere børn. Så slog han mig, og så blev vi skilt. Derefter flyttede jeg til Danmark.

Jeg var enlig mor med tre børn. Min første mand, som jeg havde 2-3 år, drak. Jeg fik så en ny mand, der også drak. Jeg ville opleve noget andet.

For to kvinder blev forklaringen suppleret med, at det ikke var muligt for dem at finde en ny bolig i den by/bygd, hvor de boede.

Jeg kunne ikke finde noget sted at bo i [by] med mine børn, efter jeg var blevet skilt. Vi blev skilt, fordi vi havde det dårligt sammen, og fordi han slog, han var også psykisk voldelig. Jeg ønskede ikke at bo hos mine forældre, de er begge alkoholikere. Og så var der det, at i Danmark ville jeg også kunne få en uddannelse.

Jeg kunne mærke, jeg var ved at bukke under. Jeg levede med børnenes far. Han lagde psykisk pres på mig, men også fysisk, han slog og var meget opfarende. Jeg prøvede at gå fra ham, men var svag. Det var også svært at få en lejlighed. Jeg boede dengang i [by]. Jeg havde ikke lyst til at flytte til Danmark, men der var ikke andet at gøre.

Det er i de fleste tilfælde velbegrunder, når de grønlandske kvinder fortæller, at de er nødt til at flytte til en anden by/bygd, hvis de vil væk fra en partner, der udøver vold imod dem. Hvis man bor i en by med måske 1.000 indbyggere, hvoraf mindst halvdelen er børn, er der så få voksne, at man ikke kan gemme sig. Hvis man har en voldelig partner, der bliver ved med at opsøge en, når han har drukket, vil man være nødt til enten at tage ham tilbage (og blive slået) eller ikke at tage ham tilbage (og blive slået). Hvis man vil undgå partneren og dermed volden, er der ikke anden udvej end at flytte.

Min mand slog mig. Vi boede i [by 1]. Så flyttede jeg til [by 2], han fulgte efter. Så flyttede jeg tilbage til [by 1], han fulgte efter igen. Så flyttede jeg til [by 3] og sparede så mange penge op, at jeg kunne betale for en enkeltbillet til Danmark for mine børn og mig.

Jeg kunne ikke finde mit liv, og jeg skulle væk fra min far. Min far var alkoholiker, min eksmand var hashmisbruger og alkoholiker, han slog også. I Grønland ville han være fulgt efter mig. Han fulgte ikke efter mig til Danmark.

Selvfølgelig kan kvinderne flytte til en anden by i Grønland, men det kan være vanskeligt at få en ny bolig (og muligvis også at få et andet job), og så kan partneren desuden følge efter, hvis han er uenig i beslutningen. I Grønland kan det også være vanskeligere at blive beskyttet mod vold, selvom der er flere byer, der har et krisecenter, bl.a. er byerne så små, at manden altid vil kunne finde dem på krisecentret, hvis han ønsker det. Hvis volden er grov og vedvarende, kan manden i Danmark få forbud mod at komme i nærheden af kvindens bopæl, eller kvinden kan få en beskyttelsesalarm, så hun kan tilkalde politiet, hvis han kommer (Christensen et al., 2010). I de små byer i Grønland er det ikke på samme

måde en mulighed: Måske er der ikke noget politi, eller måske består politiet kun af meget få personer. Beslutningen om at flytte til Danmark for at komme væk fra en voldelig partner kan derfor i høj grad være velbegrundet.

ALVORLIGT SYG PARTNER I BEHANDLING I DANMARK

Enkelte familier er flyttet til Danmark i forbindelse med, at den ene partner har fået en alvorlig sygdom, som kun kan behandles i Danmark. Der er nogle alvorlige lidelser, som ikke kan behandles på Grønlands største hospital (Dronning Ingrid's Hospital i Nuuk), hvor patienten i stedet for skal behandles på Rigshospitalet i København (eller eventuelt i Reykjavik). Der kan også være sygdomme, hvor patienten af andre grunde foretrækker og kan vælge at blive behandlet i Danmark.

Min kone var syg og skulle i behandling i Danmark gennem længere tid.⁹ Vi skulle tage en fælles beslutning for børnene – og så flyttede vi. Vi ville hellere bo her alle sammen end have, at hun permanent skulle være så langt væk.

Hvis jeg ikke havde været syg, kunne jeg ikke have tænkt mig at flytte. Jeg boede i [by 1] og skulle behandles i [by 2]. Jeg havde ikke nogen til at passe børnene, så var det bedre at tage til Danmark, hvor vi kunne bo sammen, mens jeg fik behandling.

De interviewede familier havde således valget mellem, at én af de voksne flyttede til Danmark og boede alene i Danmark, så sygdommen kunne behandles, eller at hele familien flyttede til Danmark, så de kunne være sammen, selvom en af de voksne var alvorligt syg. Et par af de interviewede familier havde således valgt at være sammen under sygdommen og behandlingen og var derfor flyttet til Danmark.

9. Der var tale om en kronisk sygdom, som ikke kan behandles i Grønland.

MIN DANSKE MAND TOG TIL DANMARK

Enkelte af de interviewede fortæller, at hovedårsagen til, at de tog til Danmark på det givne tidspunkt, var, at de levede sammen med en dansk mand, som ville tilbage til Danmark. Kvinderne havde børn fra tidligere forhold, som de tog med til Danmark.

Jeg flyttede herved med en dansk mand, som jeg havde lært at kende. Jeg havde tænkt på, at børnene skal have en god fremtid. Jeg havde ikke noget arbejde i [by], da jeg lærte min mand at kende.

Min ven (som var dansker) ønskede at komme tilbage til Danmark.

Kvinderne levede sammen med den danske mand i en periode, men for begges vedkommende er parforholdet nu opløst. Det er svært at vurdere, i hvilket omfang der eventuelt også kunne være andre grunde til, at kvinderne valgte at flytte til Danmark.

ØNSKER FOR BØRNEGENES UDDANNELSE

Enkelte begrundet flytningen til Danmark med, at de også havde et håb om, at børnene ville lære noget mere i Danmark og dermed få en bedre uddannelse end i Grønland.

Børnene skulle lære noget dansk.

Jeg kom, fordi jeg ville have den bedste mulige uddannelse til mine børn.

Børnene har lært dansk ligesom alle de øvrige grønlandske børn, der er flyttet med til Danmark. Det har vist sig at være sværere for børnene at få en uddannelse (det gælder både denne kvindes børn og andre af de ældre børn i undersøgelsens familier). Lidt senere i interviewet uddyber kvinden sine synspunkter på følgende måde:

Jeg kom, for at mine børn kunne få en god uddannelse. Det er ikke helt blevet sådan. Og nu har jeg forstået, at hvis man skal have en god uddannelse, så skal der virkelig arbejdes for det.

Med denne udtalelse kommer kvinden ind på et tema, som træder frem i flere interview, nemlig at de oplever Danmark som 'mulighedernes land', som mange udtrykker det, og at man derfor i en eller anden forstand forestiller sig, at mulighederne vil komme til en, når man først er kommet til Danmark. Senere konstaterer de så, at mulighederne ikke bare falder ned i skødet på dem, men at de skal findes, opsøges og bruges, hvis der skal komme noget ud af det.

VÆK FRA SOCIALE PROBLEMER

De sidste familier, som ikke kan placeres under nogen af de andre overskrifter, fortæller, at de levede med en række sociale problemer i Grønland, og at de ønskede at komme væk fra disse problemer og begynde på en frisk i Danmark. Typisk var der tale om problemer relateret til misbrug af alkohol eller hash, enten hos de interviewede kvinder selv eller hos en partner, eventuelt hos vennerne. Der kunne også være tale om sociale vanskeligheder i forhold til bestemte andre mennesker eller om andre forhold, der blev oplevet som belastende.

Ingen nævnte økonomiske problemer eller problemer med at komme ind på arbejdsmarkedet som en del af begrundelsen for at flytte til Danmark.

ANDRE BEGRUNDELSER

Flere interviewede har forskellige andre begrundelser for, at de er flyttet til Danmark. Der er ikke tale om helt specifikke begrundelser, det er tilsyneladende snarere lidt tilfældigt, at der er sket en flytning. Disse begrundelser er derfor medtaget under overskriften 'Andre begrundelser'.

Det var egentlig ikke planen at flytte, men vi savnede mine forældre, som var flyttet herved. Planen var at blive her en kort periode, men så blev vi boende.

Min ægtefælle gik fra os, og så flyttede jeg ned til mine voksne børn.

Jeg flyttede herved med min mor.

Samlet er der således en række forskellige begrundelser for, at familierne er flyttet til Danmark. Det mest gennemgående fællestræk er, at der var noget i Grønland, som man ikke ønskede at have i sit liv, og som man derfor ville væk fra. Det tydeligste eksempel på dette ser man hos den store gruppe kvinder, der primært ønskede at komme væk fra en voldelig og alkoholmisbrugende partner, hvor dette var den primære begrundelse for at flytte.

En anden fælles tendens er, at der er en del, der ønskede at flytte på grund af forskellige sociale problemer. Det er lidt vanskeligt præcist at pege på, hvilke problemer der er tale om. I nogle tilfælde kan de konkrete problemer ikke nævnes, fordi de interviewede skal bevare deres anonymitet, i andre tilfælde er der i højere grad tale om et uspecifikt indtryk, interviewpersonerne giver af blandt andet familiens liv i Danmark i dag. Endelig er der enkelte, der er flyttet på grund af sygdom eller af andre specifikke grunde (der desuden kan være relateret til et ønske om at slippe væk fra sociale problemer).

HVORNÅR KOM FAMILIEN TIL DANMARK?

Der er meget stor forskel på, hvor længe familierne har boet i Danmark, en enkelt familie har kun boet her et enkelt år, andre i meget længere tid. Tabel 2.1 viser, i hvilket årstal 19 af familierne er ankommet. I en enkelt familie kom den voksne person endnu tidligere, da hun flyttede til Danmark sammen med sin egen mor.

TABEL 2.1

Ankomstår for 19 af familierne.

Ankomstår	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Antal familier	1	0	3	2	1	2	2	4	3	1

De 19 familier har i gennemsnit boet 5 år i Danmark. I alt 12 af familierne har boet i Danmark i højst 5 år, mens 8 af de 19 familier har boet i Danmark i mere end 5 år. Det er kun en enkelt familie, der kun har boet i landet i 1 år, så der er tale om familier, der har flere års erfaringer med at leve i Danmark.

FAMILIERNE HAVDE BØRN MED

Alle familierne havde helt små eller eventuelt skolesøgende børn med til Danmark (det er også ud fra disse kriterier, de er valgt ud til undersøgelsen). Eventuelle voksne børn blev som regel boende i Grønland, mens de skolesøgende eller yngre børn kom med til Danmark. Enkelte interviewpersoner havde deres mand med (eller kone for de få interviewede mænds vedkommende), eller de kom eventuelt sammen med en dansk mand, som de havde mødt i Grønland, og som skulle tilbage til Danmark. Flertallet af de interviewede kom dog uden nogen voksen partner.

DE FLESTE HAVDE IKKE TIDLIGERE BOET I DANMARK

For de fleste af de interviewedes vedkommende var det en ny oplevelse at være i Danmark. Enkelte interviewede havde aldrig før været i Danmark. Nogle havde været i Danmark en enkelt gang på en studietur eller ferie, mens nogle få havde været i Danmark flere gange, som regel på ferie.

Et par af de interviewede havde boet i Danmark i en periode, mens de var børn, og enkelte havde en kort periode boet i Danmark som voksne. Men for de fleste var der tale om en meget kortvarig kontakt med Danmark, og de flyttede til et land, som de i praksis ikke kendte, selvom de selvfølgelig alle havde kunnet følge med i danske tv-aviser og i andre fjernsynsudsendelser om Danmark.

For børnenes vedkommende var der ikke mange, der tidligere havde været i Danmark. Enkelte havde været på ferie i Danmark eller eventuelt på anden måde haft et kort ophold, men for størstedelen af børnene var det en helt ny oplevelse at komme til Danmark, at se det meget anderledes land, de mange mennesker og den megen trafik.

I interviewene er der dog ikke mange, der reflekterer over, at de er flyttet til et nyt og på en række punkter anderledes land. Holdningen er snarere, at når de nu er flyttet til Danmark, ja, så bor de i Danmark, og så må de selvfølgelig blive og leve i Danmark. De tager nærmest til efterretning, at de altså nu bor i Danmark, og det er sådan, det er, samtidig med at flere forældre fortæller, at det for børnene har været en meget spændende – og på visse punkter også lidt vanskelig – proces.

SOCIAL SITUATION I GRØNLAND FØR FLYTNINGEN

Det er svært præcist at vurdere familiernes sociale situation i Grønland, før de flyttede til Danmark. For halvdelen af familierne er det 5 år eller længere tid siden, de flyttede, det er derfor uklart, hvordan de husker deres sociale situation. Alle familier fortæller, at de i Grønland havde et sted at bo, de fleste havde deres egen bolig, mens to af de interviewede boede hos deres forældre (sammen med børn og mand). Boligforholdene afhænger af, hvor i Grønland familierne kommer fra, da det er forskelligt, hvor svært det er at finde en bolig. Der er derfor voksne, der ikke kan finde en bolig, og som derfor bliver boende hos forældrene, selvom de har fået mand og børn. De fleste interviewede boede i en lejet lejlighed, men enkelte havde dog også en ejer- eller andelsbolig, eventuelt et hus.

Størstedelen af de interviewede har haft arbejde i Grønland, og ganske mange har en korterevarende erhvervskompetencegivende uddannelse. Især de kvinder, der er flyttet fra en voldelig og alkoholmisbrugende mand, og de familier, der er flyttet på grund af sygdom, havde arbejde, så de var i stand til at forsørge sig selv. Der er dog ikke nogen af familierne, hvor de voksne havde gode job og en høj løn, men der var flere familier, der var fiskere (eventuelt med egen båd) og havde tjent gode penge. Flertallet af familierne tilhørte dog den lavere middelklasse, når man ser på økonomi og sociale goder. De familier, der er flyttet til Danmark, levede med andre ord ikke på bunden af det grønlandske samfund (se Departementet for Sociale anliggender, 2010), men de fleste levede i den del af befolkningen, der var dårligere stillet. Familier, som levede med sociale problemer, som de ønskede at komme væk fra, var dog mere socialt udsatte end de øvrige familier.

ANKOMSTEN TIL DANMARK

Dette kapitel handler om, hvordan det gik for familien i den første periode i Danmark, herunder hvordan familien klarede flytningen såvel praktisk som økonomisk. Desuden gennemgås det, hvordan familierne kom til at bo i den første periode, de var i Danmark, samt hvordan de klarede sig rent økonomisk, det vil sige, hvad de levede af. Desuden redegøres der for såvel børns som voksnes sproglige kompetence på dansk ved ankomsten. De første spørgsmål i denne del af interviewet handler om, hvordan rejsen blev finansieret og organiseret rent praktisk.

FINANSIERING AF REJSEN

Alle de interviewede finansierede rejsen privat. Der var ikke nogen, der havde søgt om offentlige midler til at betale rejsen. Omkring halvdelen af de interviewede finansierede selv alle udgifterne til rejsen til Danmark med fly. Ingen af de interviewede oplyser, at de talte med offentlige myndigheder (fx socialforvaltningen) eller med deres arbejdsgiver om rejseplanerne, før de skulle rejse.

Jeg sparede op, så vi kunne rejse. Da jeg havde penge nok, sagde jeg min stilling op.

Jeg solgte mine møbler m.v., og så fik jeg depositum tilbage fra lejligheden.

De øvrige fik midler fra forældre eller familie – nogle fortalte, hvordan de tog rundt til familien for at samle penge nok til billetten.

Enkeltbilletterne kostede 10.000 kr. Jeg brugte mine feriepenge, og så hjalp mine forældre.

Det blev besluttet hurtigt. I løbet af en måned samlede vi de penge ind, vi kunne. Det var min mands søskende, der hjalp. De vidste, hvordan vi havde det.

De få kvinder, der flyttede til Danmark sammen med en dansk mand, fortæller, at han betalte hele familiens flytteomkostninger. Ingen af de interviewede omtaler det som et problem ikke at have penge nok til at betale rejsen. Hvis man ikke selv havde pengene, så fik man dem via familien.

DEN FØRSTE BOLIG

Alle havde et sted, hvor de kunne bo i den første periode i Danmark. Enkelte havde via venner eller familie fået en lejlighed, som de flyttede ind i, men ellers havde de en midlertidig bopæl hos en mor, far, moster, søster eller veninde. Det fremstilles som helt uproblematisk, når man ikke havde et sted at bo, men havde familie, der havde et sted at bo: Så boede man (selvfølgelig) hos dem.

Jeg ringede til min søster, og hun sagde: ”Kom”.

Jeg ringede til min moster dagen før, vi kom. ”Ja, I kan godt komme”, sagde hun.

Ikke alle familiemedlemmer havde en særligt stor bolig, så der kunne være trangt, ligesom der godt kunne opstå skænderier eller konflikter. Men man boede der, og ingen giver udtryk for, at der var tvivl om, hvorvidt man kunne bo hos familien eller ej.

Umiddelbart efter ankomsten opsøgte de interviewede socialforvaltningen i den kommune, de var flyttet til. Grønlændere er berettigede til hjælp fra socialforvaltningen efter samme retningslinjer som andre danskere. De blev derfor skrevet op til en bolig og fik bevilliget kontanthjælp, så de havde noget at leve af. Alle har således vidst, at det var sådan, de skulle gøre, når de kom til Danmark.

Da alle familier havde et eller flere børn ved ankomsten, gik det relativt hurtigt at få en bolig. Alle havde en bolig efter 2-3 måneder. Mange fik bolig i et af de områder, der betegnes som 'ghettoområder'. Det er gode, store, moderne lejligheder, men det område, boligerne ligger i, er præget af, at der bor mange socialt udsatte familier. Boligerne er som hovedregel langt større end de grønlandske lejligheder, og flere bemærker da også, at de oplevede, at lejligheden nærmest var for stor. En del interview er foretaget i familiernes hjem, og det har derfor været muligt som interviewer at opleve såvel lejligheden som boligområdet og beboerne. Det er store bebyggelser, og der er mange grønne områder omkring lejlighederne. I forbindelse med interviewene i lokalområderne har det dog været tydeligt, at der næsten ikke er nogen etniske danskere.

Som familierne beskriver den første periode i Danmark, lyder den næsten helt ukompliceret. Det er dog næppe hele sandheden, og der kan meget vel have været problemer, som de ikke beskriver i interviewet. Men for mange af de interviewedes vedkommende er det en del år siden, de kom, og de har måske vurderet, at det var mere relevant at tale om nutiden. For andre kan der være tale om, at de efter at have gennemlevet en række vanskeligheder ikke længere har lyst til at tale om dem. Det er umuligt at vide, men i forhold til, hvad familierne senere fortæller, må der have været forskellige vanskeligheder, som det ikke længere forekommer relevant at tale om.

MEDBRAGTE EJENDELE

De fleste medbragte kun de ting, som kunne transporteres i en kuffert under flyrejsen. Enkelte sendte lidt flere ting til Danmark med båd, men der var ikke nogen, der havde møbler eller andre større ting med. Begrundelsen er, at det er alt for dyrt at få transporteret større ting fra Grønland til Danmark.

Jeg har ikke så mange ting med. Jeg har, hvad der kan være i almindelige kufferter, og så har jeg sendt noget hened med fragtskib.

Jeg tog ikke nogen ting med, kun tøj.

Det, at familierne primært havde tøj med til Danmark, betød, at de stort set ikke ejede noget, når de fik en lejlighed. Alt indbo skulle derfor skaffes, købes eller lånes, for at lejligheden kunne komme til at fungere. Ingen taler noget videre om, hvordan de skaffede disse ting. De konstaterer snarere en hændelse end taler om et problem. Flere nævner, at der endnu er flere ting, de gerne vil have, selvom lejlighederne nu er fuldt funktionsdygtige. Igen hænger dette formentlig sammen med, at det for mange er længe siden, de kom til Danmark. Det ikke at eje noget er blevet fortid.

Mine ting ligger i Grønland. Vi tog tøj og dynner med. Og så lånte vi min fasters ting. Da vi fik lejlighed, havde vi ikke noget.

ARBEJDE

To af de interviewede fandt et arbejde meget hurtigt, efter de var kommet, mens de øvrige levede af kontanthjælp. En af de interviewede havde en langsigtet aftale om job inden afrejsen fra Grønland, men for de øvriges vedkommende var der ikke nogen faste planer.

Jeg regnede bare med, at jeg skulle have et job, så vi havde noget at leve af.

De der fik kontanthjælp fortæller, at de var på jobsøgningskursus eller i aktivering, og beskriver det nærmest på en konstaterende måde. Det er i de fleste tilfælde vanskeligt at få et præcist svar på, hvad de mener om kurset eller aktiveringen, men der er ikke nogen, der fandt et arbejde på den måde. Flere taler om, at de aktuelt har en længerevarende sygdomsmedling, enten begrundet med fysiske eller psykiske lidelser. I flere interview er det svært at få præcise angivelser af, hvad der foregik, og min tolkning er derfor, at der for en del af de interviewede var en række problemer.

En enkelt af de interviewede så dog aktiveringsforløbet som en udfordring, der skulle overvindes.

Så skulle jeg i aktivering. Det var i orden, jeg synes også, man skal have et arbejde. Men det vi skulle lave var, at vi skulle sidde i et lokale med en masse computere og skrive ansøgninger. Hver dag, hele dagen. Det var altså ikke mig. Så gik jeg ud og fandt en annonce med et job, som jeg søgte, og de ansatte mig med det samme. Jeg har stadigvæk det job, og jeg er glad for det.

Flere havde en kortvarig grønlandsk uddannelse, da de kom. Men ingen har kunnet bruge deres grønlandske uddannelse i Danmark. Enten har de fået ufaglært arbejde, eller de har fået en tilsvarende dansk uddannelse (fx som SOSU-hjælper eller SOSU-assistent), eller de har levet af kontanthjælp. De fleste har levet af kontanthjælp.

KONTANTHJÆLP

Mange har kun positive ting at sige om den danske kontanthjælp. De er tilfredse med, at man kan få kontanthjælp, og de fandt beløbet tilstrækkeligt til, at de kunne leve af det. Flere nævner, at de fik kontanthjælp, børnepenge, boligsikring samt gratis pasning af børnene i daginstitutionerne, og at de syntes, det var en god service. Et par stykker fortæller, at de har levet af kontanthjælp, siden de kom til Danmark, og at de nu har søgt om at få førtidspension.

Jeg får kontanthjælp. Jeg kan godt klare mig. Hvis jeg mangler noget, ringer jeg til et af mine voksne børn.

Flere nævner direkte, at de havde en bedre økonomi med den danske kontanthjælp, end de havde haft i Grønland, hvor de havde haft arbejde. Beskrivelsen af forskellene i de økonomiske forhold i Grønland og Danmark er rigtig nok, ufaglærte i Grønland kan have en lav løn.

Jeg får kontanthjælp, og økonomien er god. Jeg har aldrig før haft, så jeg har kunnet købe så meget.

Jeg får kontanthjælp, men min økonomi er blevet meget bedre, end den var tidligere.

Økonomien er bedre i Danmark, selvom jeg får kontanthjælp. Jeg tjente ikke så meget i Grønland, og de almindelige dagligvarer er væsentlig billigere i Danmark.

Generelt er det sådan, at interviewpersoner med flere små børn er yderst tilfredse med kontanthjælpen, og at tilfredsheden er større, jo kortere tid familien har boet i Danmark. Dette svarer til virkeligheden, idet familier med flere små børn faktisk får flere penge med den danske kontanthjælp, end en lavtlønnet ufaglært kan tjene i Grønland. Samtidig vil kontanthjælpen i ringere grad kunne dække behovet, jo længere tid man bor i Danmark og skal forsørges af kontanthjælp. Børnene bliver større, og der skal anskaffes tøj og andre fornødenheder, der er ikke råd til, at børnene kan rejse på ferie som deres kammerater, og der kan være anskaffelser, som er nødvendige uden at være ekstravagante, men som det i det lange løb kan være vanskeligt at anskaffe, når man lever af kontanthjælp.

Enkelte får Statens Uddannelsesstøtte, mens de er i gang med en uddannelse, og de mener, at deres økonomi er dårlig. Andre har svært ved at administrere deres økonomi, og andre igen mener, kontanthjælpen er for lav, og synes, at de har svært ved at klare sig.

Det er hårdt, når man får kontanthjælp. Jeg har aftalt med kommunen, at de administrerer økonomien. Alt fast bliver betalt, og hver 10. dag kommer resten.

Den generelle holdning udtrykkes nok tydeligst i det følgende citat, som er dækkende for den fortolkning, som træder frem, når man skal vurdere den umiddelbare holdning i mødet med det danske samfund.

Selvom jeg nok har været lidt uheldig med min sagsbehandler, så vil jeg sige, at så meget, som vi får, så kan vi ikke tillade os at være utilfredse.

SPROGLIG KOMPETENCE VED ANKOMSTEN

I forbindelse med interviewet taler langt de fleste både børn og voksne et godt dansk, som der ikke var nogen problemer med at forstå, ligesom de giver indtryk af, at de forstår det, der bliver sagt på dansk. Der er kun en enkelt voksen, hvor det er nødvendigt at bruge tolk.

De fleste voksne fortæller, at de allerede kunne en (hel) del dansk, da de kom, selvom de som hovedregel var grønlandssprogede. Alle de voksne kunne tale grønlandsk, og flertallet kunne også læse og skrive grønlandsk. Efter ankomsten er de blevet bedre til dansk, selvom flere nævner, at det ville være gået hurtigere, hvis de havde haft et arbejde med danske kolleger.

BØRNENE

De interviewede fortæller, at nogle børn var lidt tilbageholdende over for at skulle flytte til Danmark, samtidig med at de også syntes, det var spændende. Kun et enkelt barn savnede Grønland så meget, at han flyttede tilbage.

I flere interview omtaler de voksne som nævnt direkte Danmark som 'mulighedernes land'. Flere, der ikke kender hinanden, bruger udtrykket, og man får det indtryk, at det simpelthen er et begreb, der bruges om Danmark. Med 'mulighedernes land' mener de, at Danmark er et sted, hvor alt kan ske, og hvor man kan få oplevelser, og hvor der er muligheder, som man ikke kender i Grønland. Det er mit indtryk, at det ikke er helt konkrete muligheder, de interviewede tænker på, men mere overordnet, at der er en lang række muligheder. I forhold til børnene tænker de på skolegang og uddannelse samt deltagelse i fritidsaktiviteter. Flere nævner også, at man i Danmark kan rejse i tog eller bus, og at både børn og voksne på den måde kan se nye ting.

Forståelsen af Danmark som 'mulighedernes land' kan opfattes som et tegn på, at de interviewede endnu ikke helt har knækket koden til, hvordan man får et godt liv i Danmark. Der blev talt om 'muligheder' som noget, der på en eller anden måde lander i skødet på folk, der bor i landet. Mulighederne kommer bare. Hvis mulighederne til gengæld ikke kommer af sig selv, er der imidlertid ikke nogen, der ved, hvordan de skal skaffe sig adgang til dem.

Børnenes sproglige kompetencer var ikke lige så gode som de voksnes ved ankomsten til Danmark. De fleste børn talte noget dansk, men der var en hel del børn, der kun kunne enkelte ord på dansk ved ankomsten. De yngste børn lærte hurtigt at tale dansk, mens der kunne være større vanskeligheder for de lidt ældre børn. Skolebørnene startede ofte i en modtageklasse, hvor de gik sammen med andre børn, der også havde et andet modersmål end dansk. Man kan gå 2 år i en modtageklasse, og derefter forventes man at kunne følge med i skoleundervisningen på almindeligt dansk. Nogle børn havde et godt forløb i modtageklassen, mens andre børn havde en svær tid, hvor de ofte blev mobbet og holdt udenfor (ifølge forældrenes oplysninger). Flere forældre fortæller, at deres børn blev mobbet og drillet af andre børn, det gælder især for børn, der bor i ghettoområderne. Forældrene har tilsyneladende en oplevelse af, at grønlandere ligger lavt i det etniske hierarki i skolen og boligområdet.¹⁰

Flere forældre nævner, at det danske sprog kan være svært for de større børn, også selvom der er undervisning i dansk. Da de fleste familier bor i et såkaldt 'ghettoområde', går børnene som regel i skole med ganske mange børn med anden etnisk baggrund end dansk, hvilket også kan få indflydelse på deres danskkundskaber.

Min ældste startede i modtageklasse, han skulle lære dansk. Det har været svært for ham. Og da han går i klasse med mange ud-lændinge, har han nu lært at tale 'araber-dansk'. Det er lidt underligt at høre. Men han siger, han er nødt til at tale lige som de andre, hvis han skal klare sig.

Et af de børn, som var til stede ved et interview, forklarede, at det i starten af opholdet i Danmark havde været svært for hende i skolen. Hun var blevet meget drillet og holdt udenfor.

Jeg tror, det var, fordi jeg talte 'grønlandsk-dansk', da jeg kom. Altså, jeg talte langsommere, brugte nogle forkerte ord og brugte sproget anderledes, end de andre gjorde. Jeg var ked af det og fortalte om det herhjemme. Her fik jeg at vide, at jeg skulle lade

10. Den opfattelse er blevet bekræftet af lærere og socialmedarbejdere, som jeg har talt med undervejs.

som ingenting og ikke vise, at jeg var ked af det. Det gjorde jeg så, og efter noget tid gik det over. I dag er der ikke noget, jeg er fuldt accepteret. Men nu taler jeg også 'dansk-dansk' ligesom de andre i klassen.

FORLØBET AF DEN FØRSTE PERIODE I DANMARK

Når man samlet skal se på beskrivelserne af den første periode i Danmark, så virker det helt enkelt, som om der har været tale om en række ting, som man 'bare har gjort'. Så enkelt er det selvfølgelig ikke, der har været både vanskeligheder, problemer og forhindringer, men det er ikke det, de interviewede fokuserer på, når de fortæller.

Min tolkning er, at der er tale om et udtryk for en mere fatalistisk forståelse af tilværelsen, end vi plejer at møde, når vi interviewer danske familier med et svært liv. Familierne har hver især haft væsentlige grunde til, at de ønskede at flytte til Danmark. Da beslutningen var truffet, har de så taget opgaverne/vanskelighederne i den rækkefølge, de kom. Samtidig er der sandsynligvis tale om nogle familier, der ikke er vant til at sætte konkrete ord på deres vanskeligheder.

Familierne var i stand til at skaffe de nødvendige midler til flybilletten, og de valgte at flytte uden deres ting, formentlig simpelthen fordi det ville være for dyrt at få tingene med til Danmark. Familierne har vidst, at de ville kunne få anvist en lejlighed, ligesom de ville kunne få offentlig forsørgelse, indtil de fandt et arbejde. Så langt var der for så vidt 'kun' tale om en række handlinger, som det var nødvendigt at udføre for at nå frem til det ønskede mål.

Adskillige af de interviewede nævner, at de har været forbavsede over, at de ikke har været i stand til at finde et arbejde, det gælder specielt for de personer, der havde arbejde i Grønland, inden de rejste til Danmark. En del af forklaringen kan være, at det grønlandske arbejdsmarked fungerer anderledes end det danske. Man stiller ikke helt lige så store krav til arbejdskraften og kan bedre acceptere fravær og en mere ujævn arbejdsindsats. Man kan i en vis forstand sige, at det grønlandske arbejdsmarked på en række punkter er mere gammeldags end det danske. Samtidig er Grønland et land med meget store sociale forskelle. De mest velstillede grønlændere lever som andre vesterlændinge, og efterhånden er der en hel del velstillede grønlændere, specielt i de større byer. Samti-

dig er der den dårligst stillede tredjedel af befolkningen, som har dårligere boliger, dårligere økonomi, dårligere job, mindre uddannelse, mindre skolegang og i højere grad end den øvrige befolkning lever efter en dag til dag-model. Denne inddeling af befolkningen svarer til, hvad man finder i andre lande. Forskellen er, at middelklassen ikke er så stor, og at omkring en tredjedel af familierne hører til den dårligst stillede del af befolkningen (Christensen et al., 2009). Familierne i den kvalitative undersøgelse tilhører i de fleste tilfælde den dårligst stillede tredjedel af befolkningen.

Ligesom andre danskere deltager de interviewede i aktivering og jobsøgningskurser eller er eventuelt under uddannelse. Igen virker det, som om man gør dette, når det nu engang er det, man skal gøre. Undtagelsen fra denne holdning er de relativt få af de interviewede, der har misbrugsproblemer eller som efterhånden har boet så længe i Danmark, at de ikke længere føler trang til (eller anser det for realistisk) at ændre deres aktuelle måde at leve på. Langt de fleste bemærker, at de ikke har nogen økonomiske problemer, selvom de ikke har arbejde. De kan godt klare dagligdagen for det beløb, de modtager i kontanthjælp.

SOCIALE FORHOLD

I dette kapitel beskrives familiernes sociale forhold på det tidspunkt, hvor interviewet finder sted. Der er en redegørelse for de interviewedes tilknytning til arbejdsmarkedet, forholdene for kvinder, der er flyttet fra en voldelig partner, de interviewedes trivsel, ensomhed samt forekomst af alkoholproblemer eller brug af hash.

Af kapitlet vil det fremgå, at de interviewede personer har en mere udsat social situation, end hvad man får indtryk af, når man hører dem selv beskrive forholdene, og dermed også, at de er mere udsatte, end man måske får indtryk af i rapportens tidligere kapitler.

TILKNYTNING TIL ARBEJDSMARKEDET

De mest synlige vanskeligheder vedrører de interviewedes tilknytning til arbejdsmarkedet i hele den periode, de har boet i Danmark. Selvom familierne i mange tilfælde havde arbejde i Grønland, er det kun et mindretal, som har arbejde på det tidspunkt, hvor interviewet finder sted. Flertallet er blevet forsørgt af kontanthjælp i flere år, det gælder også for personer, der havde arbejde i Grønland, og som har en (kortvarig) grønlandsk erhvervsuddannelse.

Der er ingen af de interviewede, der har kunnet anvende (eller få godkendt) deres grønlandske erhvervsuddannelse. Et par stykker har i

stedet for fået hjælp til en nogenlunde tilsvarende dansk erhvervsuddannelse. Foreløbig er der to af disse kvinder, der har arbejde.

I alt er der kun fire af de interviewede, der har arbejde på det tidspunkt, hvor interviewet finder sted, og fire, der er i beskæftigelse i forbindelse med aktivering. Yderligere tre interviewede har tidligere haft arbejde i Danmark, men de er uden arbejde på interviewtidspunktet. De øvrige interviewede har i nogle tilfælde været i beskæftigelse i forbindelse med aktivering, men de har ikke haft almindeligt lønnet arbejde i den tid, de har boet i Danmark.

Alle har i en kortere eller længere periode modtaget kontanthjælp efter ankomsten til Danmark, to har kun modtaget kontanthjælp i en kortere periode. De øvrige har alle levet af kontanthjælp i en længere periode, hvor nogle dog indimellem har haft arbejde. I alt 10 af de interviewede har levet af kontanthjælp i hele den periode, hvor de har boet i Danmark. Da alle har boet i Danmark i mindst 2 år (og de fleste i flere år), er der for disse 10 interviewedes vedkommende tale om en ganske lang periode, hvor forsørgelsen har været baseret på kontanthjælp.

Nogle af de personer, der lever af kontanthjælp, synes ikke, det er det store problem – de kan som nævnt godt klare sig økonomisk for det, de får. Andre vil meget gerne have et arbejde og søger efter arbejde, ligesom nogle er i aktivering og søger arbejde. Flere taler om, at deres bopæl kan have en negativ indflydelse på deres chancer for at få et job, der er her tale om de personer, der bor i et såkaldt 'ghettoområde'.

Jeg har et meget grønlandsk navn, og når jeg skriver en ansøgning med det navn og med den adresse, jeg bor på, så tror jeg, at de simpelthen sorterer ansøgningen fra uden overhovedet at læse den. De tror, jeg er sådan en underlig indvandrer, der ikke kan noget som helst.

Enkelte er ikke særligt interesserede i at få et job. De siger, at de sagtens kan klare sig økonomisk uden, eller at de gerne vil have en førtidspension.

Jeg har en søster og hendes mand hernede. De er arbejdsnarkomaner. Jeg behøver ikke noget job. Jeg synes, livet er dejligt, og at det bare skal leves.

Det er svært at vurdere, om de få, der siger, de ikke er interesserede i et job, og at de heller ikke kan klare at have et job, har ret i, at de ikke kan arbejde. I nogle tilfælde er det formentlig rigtigt. I andre tilfælde kan der være tale om den mekanisme, at man frasiger sig det, man ikke tror, man er i stand til at opnå.

Der er ikke nogen umiddelbar sammenhæng mellem det forhold, at de interviewede enten havde eller ikke havde arbejde i Grønland, og hvorvidt de får arbejde, efter de er flyttet til Danmark. En del af forklaringen kan være forskellene mellem det danske og det grønlandske arbejdsmarked (beskrevet i kapitel 3), en anden forklaring er, at de fleste ikke har nogen faglig uddannelse, eller kun en meget begrænset faglig uddannelse, hvilket betyder, at de job, de eventuelt ville kunne få, alle er inden for de dele af arbejdsmarkedet, hvor der i forvejen er en høj arbejdsløshed. Men der kan også være andre mere personlige grunde til, at det er svært at finde et arbejde.

Mest iøjnefaldende er det, at de kvinder, der er flyttet fra Grønland på grund af en voldelig partner, alle på nær én er uden for arbejdsmarkedet på interviewtidspunktet. Det er bemærkelsesværdigt, fordi de så godt som alle har haft arbejde i hele deres voksne liv i Grønland, og fordi man må sige, at det var en modig beslutning og et udtryk for, at de har ressourcer, at de besluttede sig til at flytte til Danmark.

KVINDER FLYTTET PÅ GRUND AF VOLDELIG PARTNER

Hvis man ser på svarene fra de kvinder, der er flyttet fra en voldsudøvende mand i Grønland, er der flere ting, der tyder på, at en ubearbejdet eller dårligt bearbejdet traumatisk krise er en del af årsagen til, at de ikke har arbejde.

Flere af kvinderne giver udtryk for, at de psykisk har det dårligt, og enkelte er aktuelt sygemeldte af psykiske grunde. Når man taler med dem, er der flere, der virker triste, ligesom der ikke er meget energi og udstråling i deres beskrivelse af hverdagslivet. Enkelte begynder faktisk at græde under interviewet, fordi de synes, at deres liv og de selv ikke er så meget værd. Det er ikke muligt i et sådant kvalitativt interview for

alvor at vurdere de interviewedes psykiske tilstand, men der er for fleres vedkommende tale om en trist, depressionslignende tilstand.¹¹

For enkelte kvinder har fraflytningen fra Grønland og den nye etablering i Danmark desuden været et vanskeligt forløb, hvor den voldsudøvende ægtefælle stadigvæk forfølger kvinden.

Min mand ringer til mig. I sidste weekend ringede han og sagde, at tiden nu var inde til, at jeg tog livet af mig. Han sagde, hvordan jeg skulle gøre, og at tiden var moden til at gøre det nu. For det skulle jo ske, sagde han. Jeg bliver bange, for jeg føler en trang til at gøre det, for at det kan blive overstået.¹²

Arbejdet i danske krisecentre for voldsudsatte kvinder peger på, at reaktionerne på at have været udsat for vold er de samme som de reaktioner, man i den dynamiske psykiatri forstår som reaktioner på en traumatisk krise (Cullberg, 1995).

Traumatiske kriser udløses af tab, krænkelse eller katastrofe. At blive udsat for vold fra en partner vil både være et tab (af kærlighed og af troen på det gode liv) og en krænkelse (en krænkelse af selvfølelsen), der kan give en stærk skamfølelse. Det fører til den første fase i kriseforløbet, en chokfase, hvor kvinden kan opleve en tilværelse præget af kaos og forvirring, og hvor hun eventuelt efterhånden bliver passiv. Efter nogle uger afløses chokfasen af en reaktionsfase, hvor kvinden ved, at hun har været i krise, samtidig med at hun fortsat har svært ved at overskue tingene, tænke klart og handle sig ud af krisen.

Reaktionsfasen afløses af en bearbejdningsfase, hvor de kriseudløsende hændelser bearbejdes og sættes på plads, så kvinden kan lægge dem bag sig og komme videre med sit liv, hvorefter der kommer en nyorienteringsfase, hvor hun igen tager fat i livet. Sker der en dårlig bearbejdning, kan kvinden komme ud af krisen på et dårligere funktionsniveau end tidligere.

Netop ved hændelser som vold fra en partner kan reaktionsfasen blive meget langvarig. De belastende hændelser bliver ved med at ske

11. Vurderingen er baseret på tidligere erfaring fra mit arbejde som psykolog. Jeg har autorisation som psykolog.

12. Denne kvinde var netop begyndt i terapi hos en psykolog, som også arbejdede med problemerne i forbindelse med mandens fortsatte psykiske mishandling.

igen og igen, indtil man er væk fra forholdet, og bagefter er det svært at få hændelserne og de følelser, der er knyttet til dem, lagt bag sig. Man fungerer dårligere, end man plejer, og det er svært at bearbejde det skete. Kvinder udsat for vold vil derfor ofte have en meget langvarig reaktionsfase, ligesom der er stor risiko for, at der ikke sker en tilstrækkelig bearbejdning af den vold, de har oplevet (for en mere udførlig gennemgang, se Christensen et al., 2010).

De grønlandske kvinder har ganske givet gennemlevet såvel en chokfase som en efterfølgende reaktionsfase i forbindelse med, at de er blevet udsat for vold fra deres partner. For en dels vedkommende befinder de sig sandsynligvis stadigvæk i reaktionsfasen. De taler, som om volden tidsmæssigt ikke er så langt væk, som den faktisk er, ligesom der er flere, der giver udtryk for, at de ikke ønsker nogen ny mand, fordi de er bange for, at den tidligere mand ikke vil kunne acceptere, at de får en ny partner.

På det tidspunkt, hvor kvinderne er flyttet til Danmark, har de formentlig fortsat været i reaktionsfasen, og det er faktisk en imponerende præstation, at de har været i stand til at rejse, bo hos familie i Danmark og dernæst etablere sig i en ny lejlighed.

Efter kvinderne har etableret sig i den nye lejlighed, har både de selv og andre sandsynligvis forventet, at de nu skulle i gang med deres nye, danske liv. Herefter er der ikke rigtigt sket noget. Kvinderne har etableret sig med kontanthjælpen og har brugt alle kræfter på helt enkelt at komme igennem dagene. De har så opdaget, at der hverken har været kræfter eller overblik til noget som helst andet end dagen og vejen. Ud fra en psykologfaglig overvejelse kan der derfor meget vel være tale om, at kvinderne ikke har fået bearbejdet de kriseudløsende voldelige hændelser, og at de derfor fungerer på et dårligere niveau, end de gjorde tidligere. De klarer sig med andre ord dårligere, end de ville under andre omstændigheder.

Ovenstående er en tolkning af de indsamlede data baseret på almen teoretisk viden om menneskers reaktion på at være udsat for vold og på teoretisk (og praktisk) viden om posttraumatisk stress. Tolkningen er sandsynligvis et godt bud på en forklaring på nogle af kvindernes situation, ligesom den kan være handlingsanvisende, hvis kvinderne skal have et bedre liv. En eventuel indsats for at hjælpe kvinderne skulle i givet fald ske kort tid efter, at de kommer til Danmark, og den skulle tage udgangspunkt i kvindernes behov for at få bearbejdet det forhold, at

de har været udsat for vold, som er en forudsætning for at komme videre med et aktivt liv.

Vi ved i dag, at det er skadeligt for børn at overvære fysisk mishandling (Hartley, 2002; Holt et al., 2008), og undersøgelsen peger derfor på, at der også er børn, der kunne have behov for en konkret og målrettet indsats med henblik på at frigøre dem for den belastning, det er at have overværet vold. Børnene er ikke blevet spurgt om deres eventuelle oplevelser af vold, men allerede i 1990 blev det påvist, at børn som hovedregel havde overværet volden mod deres mor, når moren blev fysisk mishandlet (Christensen, 1990).

TRIVSEL

For at få et billede af, hvordan de interviewede personer trives, er alle blevet spurgt om, hvorvidt de inden for det seneste år har følt angst, har haft 'dårlige nerver' eller har følt sig deprimerede, ligesom der er spurgt til søvnproblemer, en eventuel følelse af at være meget træt, og hvorvidt det er svært at finde overskud til at klare hverdagen. På mindst ét af de nævnte spørgsmål svarer de fleste ja til, at det er noget, de kender. Det gælder især om følelsen af træthed, det at være deprimeret og det at have svært ved at have overskud til at klare hverdagen. Det skal dog bemærkes, at det ikke er alle, der har det sådan. Der er enkelte, der svarer, at de har det godt.

Det store flertal af de interviewede oplever en række vanskeligheder. Flere fortæller om angst og dårlige nerver, om at føle sig deprimeret og om at have svært ved at overskue hverdagen.

Jeg havde angst og dårlige nerver, mens vi boede i [by], fordi vi blev chikaneret.

Ja, jeg har haft det dårligt. Jeg tror, jeg er deprimeret, og jeg kommer let til at græde.

Jeg har haft angst og dårlige nerver, jeg har også været deprimeret. Nu får jeg medicin for det.

Jeg synes, jeg har svært ved at klare hverdagen.

Enkelte fortæller, at de har forsøgt selvmord, ligesom enkelte fortæller, at de har været indlagt på en psykiatrisk afdeling.

Sidste år havde jeg det meget dårligt. Jeg var indlagt på psykiatrisk afdeling.

For nogle af de interviewede er det indtrykket, at de formentlig har diagnosticerbare psykiske lidelser, for andre virker det, som om de er depressive og triste, mens andre igen fremtræder mere som personer, der lider af posttraumatisk stress. Men der er kun tale om et indtryk baseret på personernes egne udtalelser. Dog er der ikke nogen tvivl om, at mange føler en stor tristhed og et mindre engagement i livet, end de kunne ønske.

ENSOMHED

Flere nævner, at de føler sig meget ensomme. Reelt er de voksne da også ensomme. En stor del af dem tilbringer dagen alene hjemme i lejligheden. De har ikke nogen venner, de kan besøge, og de får heller ikke gæster. En del ser kun andre mennesker, når deres børn kommer hjem fra skole. De har ikke kontakt med nogen voksne. Dette gælder især i de familier, hvor de voksne ikke har arbejde.

Jeg har haft det dårligt, og jeg har været meget, meget ensom.

I nogle tilfælde kan ensomheden opfattes som en konsekvens af, at den interviewede har haft det dårligt og derfor ikke har haft energi til at opsøge andre mennesker, i andre tilfælde kan det, at interviewpersonen har det dårligt, opfattes som en konsekvens af ensomheden. Det er ikke muligt at komme med nogen entydig tolkning. Måske skal forståelsen udvides, så tolkningen bliver bredere og løfter sig ud over den aktuelle beskrivelse af ensomhed.

Et argument for at udvide tolkningen er, at der er en stor del af de interviewede, der omtaler ensomheden som en pris, de betaler, for at være flyttet til Danmark. Helt enkelt kan man sige, at de interviewede er ensomme, fordi de ikke kender nogen, de kan være sammen med. Det er for så vidt logisk nok, når man er flyttet til et nyt land, men når man har

boet i det land i flere år, er der alligevel grund til at se mere specifikt på, hvad der fastholder den interviewede i ensomheden.

En mulig tolkning er, at samvær og socialt liv organiseres forskelligt i henholdsvis Grønland og i Danmark. Det er min erfaring, at de fleste grønlændere – specielt når de bor i Grønland – er meget konkret knyttet til deres familie i det daglige sociale liv. Man er altid med, når der sker noget hos familien, ligesom familien altid er med hos en selv. Det er et samvær, som er givet, og som man ikke nødvendigvis behøver at invitere til. Man kommer hos familien, og man forventes at komme. Selvfølgelig kan man godt blive inviteret til gode venners arrangementer, men det kan meget vel ske relativt sent i forhold til, hvornår arrangementet finder sted – som venner ved man jo, at det skal ske og er på den måde klar.

Tilsvarende glæder det, at det sociale liv i Grønland i langt højere grad er præget af spontan end af planlagt kontakt. Familien 'kommer bare', det vil sige kommer på besøg, når de lige kommer forbi og har lyst til at hilse på. Tilsvarende har man selv den praksis, at man lige 'dumper ind' hos familien, når det er belejligt. Der er på den måde rigtig meget social kontakt, som finder sted, når det nu passer. Normen er, at man, når man på den måde får uventet besøg, stiller op og snakker/hygger sig med de besøgende, uanset hvad man ellers er i gang med. Tilsvarende gælder det, at man kommer, hvis en i familien har brug for hjælp, og man bliver bedt om at komme (eller på andre måder får kendskab til behovet for hjælp, samvær eller andet). Det gælder, uanset hvad man i øvrigt laver, havde tænkt sig at lave, eller hvis man eventuelt slet ikke havde tænkt sig at lave noget som helst. Normerne for det sociale liv siger, at man kommer.

Når grønlænderne flytter til Danmark, er der ikke længere den samme trafik ud og ind ad dørene. Selvom man eventuelt har familie, der bor i samme by, så er afstandene i den forstand større, end man kender det fra Grønland, ligesom man ikke uden videre kommer forbi hinandens bopæl. Af interviewene fremgår det da også, at en stor del af de voksne er hjemme og simpelthen ikke møder andre voksne mennesker på en almindelig hverdag. De fleste kender dog andre grønlændere, der bor i Danmark, typisk personer fra familien eller personer, der har boet i nærheden, da de boede i Grønland. Det er mit indtryk, at man foretrækker mennesker, der kommer fra den by, som man selv kommer fra. Ligesådan har det tilsyneladende betydning, om en person kommer fra Nord-, Syd-, Øst-

eller Vestgrønland, når man tager stilling til, om man ønsker at lære vedkommende mere at kende.

En dansker, der har helt andre erfaringer, kan opleve den grønlandske form for samvær som meget anderledes, og tilsvarende virker den langt mere styrede og strukturerede danske model for samvær noget særpræget set med grønlandske øjne. Men det er klart, at det er to helt forskellige og indarbejdede modeller for samvær, som man ikke bare kan ignorere. De fleste interviewede er da også opmærksomme på forskellene og kommenterer dem. Det sker både i form af udsagn om, at det er meget enklere og mere naturligt at være sammen med grønlændere, og i form af udsagn om, at de faktisk godt kan se en pointe i den danske måde at være sammen på. Den danske model giver mere individuel frihed, siger de, fordi man her kan vælge mellem, hvad man vil og ønsker, og ikke bare er nødt til at tilpasse sig. Samtidig kan frihedens pris være en større ensomhed. En enkelt af de interviewede har reflekteret meget over disse spørgsmål og er nået frem til, at der efter hendes mening faktisk er fordele ved den danske model.

Danmark er et lærerigt land. Hjemme skal vi altid hjælpe, også når vi er trætte. Her har jeg lært at tage udgangspunkt i, hvad jeg vil. I starten kunne jeg godt føle: ”Nej, hvor er de ligeglade”. Men nu kan jeg se, at det betyder, at man skal have lov til at følge sig selv.

Jeg vurderer, at det er et felt, som man skal være meget mere opmærksom på. Specielt skal man være opmærksom på, at der ikke kun er tale om individuelle forskelle eller om en særlig ’grønlandsk personlighed’. Den danske og den grønlandske norm for socialt samvær er helt forskellige og er hver for sig knyttet til boligområdets størrelse, antallet af mennesker det pågældende sted samt mulighederne for at rejse og for at finde en ægtefælle, der stammer fra et andet område. Det er helt forskellige almene erfaringer med, hvordan man omgås mennesker, som man ikke kender, og som er vokset op helt andre steder end en selv.

FORBRUG AF ALKOHOL OG HASH

I interviewet er der en række spørgsmål, der fokuserer på forbruget af alkohol og hash, specielt på, om der er eller har været et problematisk forbrug.

Kun i fire af de involverede familier svarer den interviewede, at der aktuelt er et problemfyldt forbrug af alkohol eller hash.¹³ I to familier er der et dagligt forbrug af hash, og i to familier er der alkoholproblemer. De personer, der har et dagligt forbrug af alkohol eller hash, mener, at det er nødvendigt for dem at have forbruget, for at de kan komme igennem dagene.

Hvis jeg ikke ryger hash, er jeg måske depressiv.

Det er en argumentation, man også ser andre misbrugere af alkohol eller hash anvende, specielt bruges den ofte af personer, der har et dagligt forbrug af hash. I nogle tilfælde kan det være rigtigt i den forstand, at der er tale om mennesker, som har brug for en relevant psykiatrisk behandling, hvor brugen af hash kan ses som en form for selvmedicinering. I denne undersøgelse er det dog ikke muligt at se, om der kan være en sådan sammenhæng.

I yderligere syv familier har der tidligere været et alkoholproblem, enten i den periode, hvor familien boede i Grønland eller – som to af de interviewede forklarer – i forbindelse med deres samvær med andre grønlændere i Danmark.

Jeg blev selv alkoholiker, for jeg ville også være sammen med grønlændere og lære dem at kende ... Ja, jeg tror, man skal drikke for at være sammen med dem. Nogle af dem er alkoholikere, men ikke alle. De drikker og ryger hash.

Jeg ville gerne være sammen med nogle grønlændere. Så jeg op søgte nogle, som holdt til et bestemt sted. Der var ingen, der så mig, og ingen, der talte til mig. Så var der en, der sagde, at det

13. For nogle kan der også være tale om brug af kokain, amfetamin eller lignende stoffer. Personer, der har boet flere år i Danmark, har i mange tilfælde stiftet bekendtskab med disse stoffer som mulige misbrugsstoffer.

var, fordi jeg ikke drak. Så begyndte jeg at drikke, og så var jeg ven med alle. Men jeg kunne godt se, at det ikke var godt. Så holdt jeg op med at drikke, og så mistede jeg alle vennerne igen.

I de resterende ni interviewede familier svarer samtlige interviewede, at de ikke har nogen alkoholproblemer eller noget forbrug af hash, og at de heller aldrig har haft problemer med brug af de to stoffer. Nogle af de interviewede svarer, at de overhovedet ikke drikker alkohol.

Når man ser nærmere på, hvilke familier der oplyser, at de har eller har haft problemer med brug af alkohol eller hash, og hvilke familier hvor den interviewede svarer, at hun/han ikke har nogen problemer med brug af hverken alkohol eller hash, er der et helt klart mønster. De familier, der oplyser, de har eller har haft problemer med brug af alkohol eller hash, er overvejende familier, som allerede havde sociale problemer, mens de boede i Grønland, mens familier uden nogen problemer med brug af hash eller alkohol overvejende er familier, hvor moren er flyttet til Danmark, fordi hun blev fysisk mishandlet af en partner i Grønland.

De interviewede familier kan med andre ord inddeles i to grupper: En gruppe, der består af familier, der ligner andre socialt udsatte familier, og en gruppe, der principielt ikke er udsat og som har ressourcer. De familier, der er flyttet til Danmark på grund af alvorlig sygdom hos en af familiens voksne, er med i begge grupper.

STATUS FOR SOCIALE FORHOLD

Det fremgår, at de interviewede familier har en hel del sociale problemer. For flertallet er det ikke lykkedes at få nogen tilknytning til arbejdsmarkedet. Langt de fleste familier er præget af en depressionslignende tristhed, flertallet af de voksne oplever en ensomhed, og cirka halvdelen af familierne har – eller har haft – et for stort forbrug af alkohol eller hash. De kvinder, der er flyttet til Danmark for at komme væk fra en voldsudøvende partner, lider fortsat af en utilstrækkelig bearbejdning af den krise, som partnerens vold har forårsaget. Når det er sagt, skal det dog pointeres, at der er familier, der har det væsentligt bedre.

Det fremgår desuden, at der er tydelige forskelle på ressourcerne i de forskellige familier. Nogle familier har 'kun' problemer i form af ensomhed og tristhed og kan i denne sammenhæng karakteriseres som

relativt ressourcestærke, mens andre familier har mere alvorlige psykiske problemer, ligesom de har et for stort forbrug af alkohol og hash. Disse familier må i denne sammenhæng karakteriseres som meget ressourcesvage.

Alligevel er det iøjnefaldende, at der ikke er nogen forskel på de to gruppers tilknytning til arbejdsmarkedet. I hver af de to grupper er der kun to voksne, der har et arbejde. I de familier, der er betegnet som ressourcesvage, ville man forvente, at de voksne kun i mindre grad var tilknyttet arbejdsmarkedet, mens man ville forvente, at der i de mere ressourcestærke familier var flere, der var knyttet til arbejdsmarkedet. Undersøgelsen peger på, at en mulig forklaring kan være en utilstrækkelig krisebearbejdning hos de ellers relativt stærke kvinder, der er flyttet til Danmark for at komme væk fra en voldsudøvende partner.

BØRNENE

Dette kapitel belyser børnenes forhold, og det gennemgår specielt, hvordan børnene har klaret flytningen, det nye sprog, skolegangen, forholdet til venner samt sociale kontakter, og i hvilket omfang børnene har modtaget tilbud efter bestemmelserne i serviceloven om støtte til børn, der har brug for en ekstra indsats.

Det skal i denne sammenhæng understreges, at det i interviewene er børnenes mødre (i enkelte tilfælde børnenes fædre), der udtaler sig, og at oplysningerne i kapitlet derfor er præget af mødrenes (eller fædrenes) opfattelse og forståelse af forholdene. Emnerne for spørgsmålene er desuden præget af, at det var mødrene (eventuelt fædrene), der skulle besvare spørgsmålene.

I mere end halvdelen af familierne har der været ganske korte samtaler med et eller flere børn. I enkelte tilfælde (specielt i familier med lidt større børn) er der et ganske kort interview med barnet, hvor fokus er på barnets sprog og barnets kontakt med andre børn, både andre grønlandske børn, andre danske børn og andre børn med anden etnisk baggrund. Informationer fra samtaler og interview med børnene er ikke behandlet separat, da der ikke er tale om nogen systematisk indsamling, men informationerne er trukket ind i analyserne, hvor det har været relevant. Der er også enkelte citater fra børnenes udtalelser (både i dette kapitel og i enkelte andre kapitler). Hvor der er citat fra børnenes udtalelser, er det anført i forbindelse med citatet.

BØRNERIGE FAMILIER

Mange af de interviewede familier kan karakteriseres som børnerige. Enkelte familier har kun ét eller to børn, men de fleste familier har tre eller flere børn. Inden for den enkelte familie er der stor spredning af børnenes alder. Nogle børn er voksne og har eventuelt fået en partner og egne børn, mens de yngste børn i samme familie måske endnu ikke er begyndt i skolen. Dette er som tidligere nævnt i overensstemmelse med, hvad der generelt gælder for familier i Grønland (se Christensen et al., 2009).

De 20 interviewede familier har i alt mindst 62 børn. Tallet er angivet med det forbehold, at der kan være voksne børn, som ikke er blevet talt med. Familierne havde 47 små, større og store børn med til Danmark¹⁴, nogle børn var kun 1-2 år gamle, andre børn var skolesøgende. I alt tre skolesøgende børn var efter eget ønske forblevet i Grønland og boede enten hos en slægtning eller hos deres far. Familierne havde tilsammen 12 voksne børn, nogle af disse voksne børn boede i Grønland, mens andre boede i Danmark. I nogle tilfælde boede familien faktisk til at begynde med hos et voksent barn, da mor og yngre søskende flyttede til Danmark. Det skal bemærkes, at børnene i hver enkelt familie har samme mor, mens der ofte er flere forskellige fædre til familiens børn.

De fleste af de interviewede mødre med voksne børn fortæller, at de har fået konkret praktisk støtte fra deres voksne børn i forbindelse med flytningen. Flere fortæller, at de fortsat modtager støtte fra et voksent barn, ligesom de selv kan støtte deres voksne børn, eventuelt med praktisk hjælp i forbindelse med pasning af børnebørnene. De fleste bor også tæt på deres voksne børn, hvis de voksne børn bor i Danmark.

For det store flertal af børnene i undersøgelsen gælder det således, at de ikke er alene som grønlandske børn i Danmark. De fleste har søskende, som også er med i Danmark. Desuden fremgår det, at de fleste børn lever i en familie, der har et helt almindeligt grønlandsk mønster med stor spredning af børnenes alder.

14. Enkelte børn er født i Danmark.

STARTEN MED DET DANSKE SPROG

De fleste børn havde i nogen grad problemer med det danske sprog, da de kom til Danmark. Flere af børnene fortæller selv, at de følte, de havde svært ved at klare sig socialt på grund af sproget. Så godt som alle børn talte grønlandsk, før de kom til Danmark. Blandt de børn, der flyttede med fra Grønland til Danmark, var der få, der ikke kunne et eneste ord på dansk, da de ankom. Andre kunne i nogen grad tale dansk, men de fortalte, det havde været svært at vide, hvilke ord de skulle bruge, ligesom de talte langsommere end andre børn. Nogle børn fortæller også, at de kunne have svært ved at forstå, hvad der blev sagt i skolen eller af jævnaldrende børn. En af forældrene siger det på denne måde:

Pigen var omtumlet, da vi kom. Hun talte kun grønlandsk.

De yngste børn lærte hurtigt sproget, og de er i dag for de flestes vedkommende bedre til dansk end til grønlandsk. Enkelte af de yngste børn er født i Danmark og er primært dansktalende. De ældre børn havde sværere ved at lære det nye sprog.

Nu er hun faldet til ro. Da vi kom, kunne hun næsten ikke tale dansk eller forstå dansk. Men nu er hun blevet meget åben, hun taler godt dansk og kan have svært ved det grønlandske.

STARTEN I EN DANSK SKOLE

Et flertal af børnene var skolesøgende, da de kom til Danmark. Nogle skulle netop til at begynde i skolen, mens andre allerede havde gået i skole i Grønland. Seks af familierne fortalte, at et eller flere af deres børn var begyndt i en 'modtageklasse', da de startede i skolen. Modtageklassen er et tilbud til alle børn, der kommer til Danmark fra andre lande (eller eventuelt er født i Danmark i en familie med anden sproglig baggrund end dansk). I modtageklasserne er der færre elever og dermed en mere intensiv undervisning, ligesom der er undervisning i og opmærksomhed på indlæringen af det danske sprog.

I de fleste tilfælde mener forældrene, at det går godt for børnene i skolen. Efter forældrenes opfattelse klarer det store flertal af børnene

sig godt nok rent fagligt, ligesom de mener, børnene klarer sig godt socialt. Det er selvfølgelig et åbent spørgsmål, hvad forældrene forstår ved, at børnene klarer sig godt. Projektet *Et godt liv i Danmark* er blevet evalueret i 2008, 2009 og 2010.¹⁵ I disse evalueringer fremhæves der en del vanskeligheder i børnenes skolegang. I 2008 nævnes det i evalueringen, at en fjerdedel af børnene har en mindre stabil skolegang med en hel del dage, hvor de ikke møder frem i skolen, ligesom der i såvel 2008 som 2009 er omkring en femtedel af børnene, som ifølge lærerne klarer sig decideret dårligt i skolen. Når forældrene alligevel siger, at børnene klarer sig godt i skolen, kan det være udtryk for flere ting. For det første kan det være, at forældrene ikke ønsker at fortælle om eventuelle problemer – i alle kvalitative undersøgelser er der en risiko for, at virkeligheden forskønnes. For det andet kan det være, at forældrene mener, at skolegangen kunne gå meget dårligere, og at de set i det lys mener, det går godt for barnet. Denne tolkning støttes af, at forældre, der fortæller, at deres barn har brug for en særlig støtte i skolen, fx specialklasse eller anden hjælp, har en meget positiv indstilling til den hjælp, de modtager. Forældrene fremhæver, at de professionelle altid vil tale med forældrene om problemerne, og at de føler, man ønsker at hjælpe, selvom de siger, at de godt ved, de selv kan være lidt vanskelige. Mit indtryk er, at forældrene godt ved, når deres barn har problemer, samtidig med at de ikke nødvendigvis vurderer problemerne på samme måde som den danske skole. Et eksempel på det er, at mange forældre ikke opfatter fremmøde som et problem.

Samtidig er der børn, der fungerer godt nok i skolen. Ifølge lærernes udsagn i de nævnte evalueringer drejer det sig om cirka en femtedel af børnene. Overført til denne undersøgelse svarer det til, at der er børn, hvor forældrene er meget sikre i deres karakteristik af skolegangen som et positivt forløb.

I starten længtes de meget hjem. De var lidt usikre. Men efter vi er faldet til, har de udviklet sig meget. De har mange kammerater, de er gode i skolen, og de klarer sig også godt sprogligt.

Børnene går i en almindelig skole, og de klarer sig godt. De er hverken urolige eller ukoncentrerede, og de har mange venner.

15. Evalueringsrapporterne er tilgængelige på www.fgb.dk.

DET SOCIALE LIV

Der er lagt stor vægt på at få forældrenes beskrivelse af børnenes sociale liv i og uden for skolen. Både med hensyn til hvad børnene laver med de jævnaldrende og en vurdering af kontakten. Forældrene fortæller, at børnene har det godt nok med deres kammerater i skolen. At have det 'godt nok' betyder i denne sammenhæng, at børnene hverken bliver drillet, slået eller mobbet af deres klassekammerater. Børnene er således i stand til at være i klassen uden at have konflikter. På den anden side fortæller de, at børnene ikke har nogen nære venner eller specielt gode kammerater i skolen, ligesom børnene ikke har andre børn med hjemme eller bliver inviteret hjem til andre børn. Kun enkelte forældre til nogle af de større børn fortæller, at deres børn har venskaber eller kammeratskaber med danske børn.

Det er de færreste børn, der dyrker sport eller går til andre fritidsinteresser uden for skoletid. Enkelte spiller fx fodbold, og andre er spejdere. I alle tilfælde er det en af medarbejderne i FGB, der har hjulpet med at finde en aktivitet, som kan engagere barnet. Det skal dog bemærkes, at organiserede fritidsaktiviteter ikke er nær så hyppigt forekommende i Grønland som i Danmark (Christensen et al., 2009), forældrene har således ikke selv nogen erfaringer med at deltage i fritidsaktiviteter eller i foreningslivet. Dette er endnu et felt, hvor erfaringerne er virkelig forskellige i Grønland og Danmark. I Danmark melder man sig ind i en forening, hvis man vil lære nogen at kende, mens der i Grønland slet ikke er foreninger i et omfang, der gør det til en almindelig mulighed.

I nogle tilfælde fortæller forældrene, at børnene ikke klarer sig helt så godt socialt, som forældrene havde forestillet sig, at de ville. De er mere stille, end andre børn er, og det fremhæves, at de kan have svært ved at få danske venner.

Børnene har det godt. Men de er for stille. De siger ikke så meget, men ellers klarer de sig godt. De har ikke så mange venner, de vil gerne have 1-2 (danske) kammerater, men de har masser af grønlandske venner.¹⁶

16. Der refereres her til, at børnene deltager i aktiviteter for grønlandske børn i Danmark, som Foreningen Grønlandske Børn står for, hvor en del af formålet er, at børnene skal lære andre grønlandske børn at kende og skal kunne danne venskaber med dem.

De er blevet mere stille, end de burde være.

Flere forældre fremhæver, at børnene er meget stille. Det rejser spørgsmålet om, hvorvidt børnene allerede var stille i Grønland, før de kom, eller om de er blevet stille, efter de er kommet til Danmark. Informationnen peger også på det forhold, at det er mere almindeligt at 'være stille' i Grønland, ligesom det ikke betragtes som socialt afvigende at være stille. I Danmark vil man oftere konkludere, at et 'stille' barn har det svært med sig selv, og at dette kan gøre det vanskeligere for barnet at træde ind i det sociale fællesskab med andre børn. Også her er forventningerne meget forskellige i Grønland og Danmark, og der er derfor en øget risiko for en fejlfortolkning fra begge sider. Så at sige alle mødre er vidende om dette, og flere mødre er inde på de krav, de forskellige forhold stiller til børnene.

I Grønland kom alt så stille. Her har de måttet tage til sig, hvad de er kommet til at opleve.

BØRN MED SÆRLIGE VANSKELIGHEDER I SKOLEN

Nogle forældre fortæller også, at de har et barn med særlige vanskeligheder i forbindelse med skolegangen. I praksis viser det sig ved, at der er en del børn, der går i specialskole eller i specialklasse. En del af disse børn modtager samtidig hjælp fra en psykolog eller en familierådgivning.

Den ældste går i en normalklasse, den næstældste går i centerklasse. Hun har lidt svært ved at følge med i det faglige.

Jeg får støtte i forhold til min datter. Hun går i specialklasse på grund af indlæringen. Hun har det sådan, at ting skal være i meget faste rammer for hende. Det var sådan, at hun gik i baglås, hvis hun mødte noget, hun ikke kendte. Hun blev også meget drillet, men det er holdt op nu.

Min yngste søn er meget urolig. Han kan ikke sidde stille, han er hyperaktiv. Han kom i børnehave, i skole og retur til børnehaven. Så kom han i modtageklasse, men der var for få elever, det

betød, at han kom i en almindelig klasse. Han er åben og glad, men de kunne ikke magte ham i klassen og sørgede for, at han fik kontakt med en psykolog.

Forældrene giver generelt udtryk for, at de er glade for den støtte, de føler, de har fået fra skolen, også selvom der for nogle familier kan have været konflikter. Flere familier nævner, at de specielt har haft glæde af den støtte, de har modtaget fra den medarbejder fra FGB, som har haft kontakt med deres barn (og med familien) i forbindelse med foreningens projekt om grønlandske børn i Danmark. Støtten har dels betydet, at det er blevet lettere for dem at tale med de danske fagfolk, som står for hjælpen til børn og familier, dels at de selv har kunnet bede om den nødvendige hjælp – noget de i de fleste tilfælde ikke var opmærksomme på, at man kunne, og som de heller ikke vidste, hvordan man gjorde.

Hvis der er noget nu, så er der en kontaktperson, en psykolog og en socialrådgiver. Det er især den yngste, der har brug for det. Og det går meget bedre nu, selvom der selvfølgelig en gang imellem kan være en episode.

Det mest bemærkelsesværdige i forældrenes udtalelser om den hjælp, de har modtaget til børn med vanskeligheder i skolen, er, at de beskriver hjælpen i Danmark som bedre end den, de ville have fået i Grønland.

Det er en god service, man får fra kommunen og skolen. Det er bedre, end hvad man får i [by], som jeg kommer fra. Børnene er midtpunktet i, hvad der sker, og der er meget få problemer, som ikke bare bliver løst.

Da flere børn faktisk allerede havde problemer med deres skolegang, mens de boede i Grønland, er det muligt for flere forældre at foretage en helt konkret sammenligning.

Det er svært præcist at vurdere, om det er blevet bedre eller værre (for barnet). Men det er blevet anderledes på den gode måde. Vi har også tidligere haft problemer med den mellemste i skolen, og det er svært at få hjælp i Grønland. Her får vi altid hjælp, spe-

cielt får vi psykologhjælp, når det er nødvendigt. Jeg er glad for det, for jeg vil gerne have, at børnene klarer sig godt.

Jeg får god hjælp i Danmark, også til de større børn. For det kan også være svært at være teenager i Danmark. Her kan man få hjælp via familiecentrene.

Forældrene fremhæver specielt, at de føler sig vel modtaget, både ved rådgivning i forbindelse med skolegangen og ved kontakt med socialforvaltningen.

Hvis man ringer til socialforvaltningen og siger, at man har problemer, så svarer de: ”Kom og lad os snakke om det”. Så kommer man og snakker, og de lytter. Så siger de: ”Kom igen i næste uge, så prøver vi at finde en løsning”. Sådan var det bestemt ikke der, hvor jeg kommer fra.

Der er, som nævnt tidligere, udsagn, der er så positive, at det kan være svært at tro, de er rigtige. Alligevel er det min vurdering, at forældrene i vid udstrækning fortæller om tingene, som de har oplevet dem. Flere fortæller, at de har søgt at kontakte socialforvaltningen i deres hjemby i Grønland, hvor de så har fået svaret: ”Du er ikke alkoholiker, og du er heller ikke narkoman, derfor kan vi ikke hjælpe dig”, som to af familierne formulerer det. Udsagnet er i overensstemmelse med virkeligheden for så vidt, at det nogle steder rent faktisk kan være den overordnede politik for det sociale arbejde. Men det er også et udtryk for de vanskeligheder, der kan være for det lokale sociale arbejde i byer (og bygder i det omfang, der overhovedet er socialt arbejde i bygderne). Det er små samfund, hvor det er vanskeligt at give personlig hjælp. Man bliver hurtigt alt for involveret, og det er svært for en faglig person at sætte og fastholde grænser i kontakten (Gregersen, 2010). Samtidig har mange faglige personer en begrænset socialfaglig uddannelse. Selvom Grønland i vidt omfang har den samme sociallovgivning, som vi har i Danmark, og selvom der faktisk mange steder gives en god og relevant hjælp, så er der også mange undtagelser.

ET BEDRE LIV I DANMARK FOR DE UNGE

Næsten alle forældre pointerer, at børnene har flere muligheder i Danmark, end de havde i Grønland. Flere understreger, at de mener, børnenes liv er blevet bedre, og at det er en medvirkende årsag til, at de ikke vil kunne forsvare over for deres børn at flytte tilbage til Grønland.

Børnenes liv er blevet bedre. I Grønland ville jeg ikke kunne have fået den hjælp til dem, som jeg har fået her.

Jeg har tænkt over det, men er meget ambivalent. Der vil ikke være den samme støtte til pigen i Grønland og heller ikke til drengen. Der er ikke så mange uddannelser i Grønland, og uddannelsesniveaet kan også være lavt. Er det det, jeg skal lade børnene flytte tilbage til? I Grønland har man i mange år debatteret, hvordan man skal hjælpe børn med et handicap [kvindens ene barn har et handicap], men der sker ikke noget.

Endelig bemærker flere forældre, at rammerne for de større børns liv er bedre i Danmark. Især lyder det, at der er langt mere druk, mere rygning og mere sex mellem de store børn/de 'små unge' i Grønland, end hvad vi kender i Danmark.

Jeg spurgte den ældste – som havde det svært i starten, da vi kom – om hun ville flytte hjem igen, men det ville hun ikke. Nej, for hun har set, hvordan hendes grønlandske venner drikker, ryger og har sex. Før var hun ked af det, men så var hun i [by] på sommerferie. Da kunne hun se, hvordan det var. Nu får hun venner her og taler dansk. Skolen er også bedre i Danmark. Jeg kan ikke flytte børnene tilbage.

Specielt i familier med lidt større børn lægges der vægt på, at børnene og de unge har bedre muligheder for at leve et godt og sundt liv i Danmark. Det gælder navnlig familier, hvor moren er flyttet til Danmark for at slippe væk fra en voldelig og alkoholiseret partner. Disse mødre understreger, at børnene trives, og lægger vægt på, at børnene dyrker sport, og at de ikke har nogen alkoholproblemer.

Han er meget sportsinteressert, og han vil godt tage imod gode råd. Han drikker ikke, og der er meget, der tyder på, at de ting stadigvæk er langt væk. Jeg har også sagt, at han ikke får penge af mig til at prøve det.

BØRN ANBRAGT UDEN FOR HJEMMET

Ikke alle familier har klaret livet i Danmark, uden at der er opstået flere alvorlige vanskeligheder for børnene. I fire familier er et eller flere børn anbragt uden for hjemmet, ligesom der er flere børn, der modtager forskellige former for hjælp efter serviceloven. Tre af disse familier er fra gruppen af familier, der er flyttet fra Grønland på grund af sociale problemer, mens den sidste familie er flyttet til Danmark på grund af alvorlig sygdom hos en forælder. Disse børn er aktuelt i familiepleje, fordi forælderen på grund af sin egen sygdom ikke magter at tage sig af dem.

Undersøgelsen har ikke specifikke oplysninger om de børn, der er anbragt uden for hjemmet og kommer fra familier med sociale problemer i Grønland, og har heller ikke haft kontakt med disse børn. Forældrenes forklaringer på anbringelsen svarer til de forklaringer, almindelige danske familier ville give. Børnene har i større eller mindre grad haft problemer med at fungere godt i det sociale fællesskab i skolen, og forældrene har haft forskellige problemer, typisk et stort forbrug af alkohol eller hash, og de har derfor accepteret, at børnene blev anbragt uden for hjemmet.

VENNER

En væsentlig del af interviewene fokuserer på, hvorvidt børnene har venner, om disse venner er danske, grønlandske eller eventuelt har en anden etnisk baggrund. Flertallet af børnene har efter forældrenes udsagn ikke de venskaber, som forældrene eller børnene selv kunne ønske sig. De fleste af børnene ser ikke skolekammeraterne uden for skoletiden – de har dem ikke med hjem eller besøger dem. Forældrene understreger på den ene side, at børnene ikke har nogen problemer, men på den anden side, at de (for de flestes vedkommende) ikke har fundet nogen børn i skolen, som de er blevet venner med. Flere forklarer det med, at børne-

ne er stille som tidligere omtalt, mens andre forklarer, at børnene ligner dem selv – de har jo heller ikke fundet venner.

Børnene er lige som mig. De er heller ikke sammen med nogen.

Enkelte familier forklarer fraværet af danske venner med familiens bopæl i et såkaldt ghettoområde, hvor der er mange familier med anden etnisk baggrund end dansk. Også her er den grønlandske og den danske virkelighed helt forskellig. Grønland har ikke ghettoområder på samme måde, som vi kender det i Danmark. Det at bo sammen med en masse mennesker, der for de flestes vedkommende befinder sig i udkanten af det sociale fællesskab, er ukendt for grønlænderne. I Grønland er der selvfølgelig nogle, der bor i 'fine' huse, mens andre bor i dårligere lejligheder, men man bor alligevel tæt på hinanden og vil fx skulle handle de samme steder.

Alle mine børn har venner. Det er især grønlandske børn, de har som venner. Hvis de havde gået i en skole med danske børn, så havde de nok haft danske venner. Men det gør de ikke her, her bor der mest muslimske familier. Muslimske familier ønsker ikke grønlandske venner. Det er på grund af troen og livsformen.

Alle forældre fortæller, at børnene har venner blandt andre grønlandske børn, der bor i Danmark. På spørgsmålet om, hvilke grønlandske børn de er blevet venner med, og hvor de har lært dem at kende, er svaret i alle tilfælde, at de har mødt børnene i forbindelse med de aktiviteter, Foreningen Grønlandske Børn har for grønlandske børn i Danmark. Her er en væsentlig del af formålet netop, at børnene skal lære hinanden at kende og blive venner.

ENSOMHED

I samtalerne omtaler børnene også de andre grønlandske børn, som de kender fra Foreningen Grønlandske Børns aktiviteter, som gode venner. Ved besøg hos familierne bl.a. i forbindelse med præsentationen af undersøgelsen har det også været tydeligt, at børnene er glade for hinanden.

Da kontakten med familierne (og børnene) er etableret via Foreningen Grønlandske Børn, er det forståeligt, at de svarer på den måde. Men tænker man lidt mere efter, føles det forstemmende. Hvis de venner, børnene har, er fundet via aktiviteterne i Foreningen Grønlandske Børn, spørger man uvilkårligt sig selv, om de ikke ville have haft nogen venner, hvis de ikke havde deltaget i foreningens aktiviteter. Dette spørgsmål kan ikke besvares, da der ikke data, der kan belyse det. Men hvis svaret er 'ja', betyder det, at mange af børnene er ensomme, hvad angår relationer til andre børn.

Enkelte børn dyrker som nævnt idræt og forskellige andre fritidsaktiviteter. Igen er der her flere, der nævner, at medarbejderen fra aktiviteterne i Foreningen Grønlandske Børn har hjulpet dem med at finde ud af, hvad man kunne gøre, ligesom medarbejderen også i flere tilfælde har hjulpet med at sikre finansiering af aktiviteten.¹⁷ Her er det igen et åbent spørgsmål, om det ville have været muligt for børnene at komme i gang med en idræt eller en fritidsaktivitet uden hjælp.

BØRN, DER KLARER SIG GODT

Enkelte børn – typisk de ældste børn – har ifølge forældrene et helt almindeligt godt liv, hvor de klarer sig i skolen, har fritidsaktiviteter og har både danske og grønlandske venner.

Mine børn går – og har gået – i almindelig skole. Det går fint for dem. De har masser af venner, både danskere og grønlandere. Jeg synes, de er meget glade og tilfredse.

Jeg vil sige, at mine børn har det godt. De dyrker sport. En går på [skolens navn], den næste skal også begynde på [skolens navn]. De er sportsfolk, de ryger og drikker ikke.

17. Fx via ordningen om 'fritidsplas'. Fritidsplas er en pulje, som kan søges i Socialministeriet af kommuner og frivillige foreninger. Det overordnede formål med puljen er at etablere ordninger for udsatte børn og unge, som omfatter fritidsvejledning og økonomisk støtte med henblik på at integrere udsatte børn og unge i almindelige fritidsaktiviteter sammen med andre børn og unge. – Aktuelt er der en ny lovgivning på vej på dette område.

Igen er der her et citat fra en mor, der understreger, at hendes børn ikke drikker/ikke har alkoholproblemer. I flere familier er dette et afgørende element i morens forståelse af børnenes trivsel. Det gælder især familier, hvor børnenes far/mors samlever har haft alvorlige alkoholproblemer. Forældrene påpeger, at det er lettere at finde et fællesskab uden for meget alkohol i Danmark end i Grønland. Det er primært, fordi der er flere forskellige mulige fællesskaber i Danmark. I Danmark kan man vælge et fællesskab med mere eller mindre alkohol, hvis man vel at mærke er i stand til at finde og til at indgå i det relevante fællesskab.

Det er påfaldende, at trivsel stort set udelukkende defineres som fravær af bestemte negative komponenter (alkoholproblemer). Der er ingen forældre, der taler om trivsel i den betydning, at barnet er glad, har det godt, hygger sig, får nogle gode oplevelser. I det omfang, der også er gode, positive og glade elementer i børnenes liv, er det ikke disse ting, forældrene vælger at tale om. Måske opfattes 'trivsel' udelukkende som et begreb, der står i modsætning til problemer.

DET GRØNLANDSKE OG DET DANSKE FÆLLESSKAB

Det forhold, at de grønlandske børn er i stand til at fungere i de danske skoleklasser uden alvorlige problemer, samtidig med at de ikke får nogen egentlige danske 'venner', giver anledning til refleksion. For det første kan det for mange grupper i samfundet være vanskeligt at etablere venskaber med danskere. Mange, der er kommet til Danmark fra andre lande, siger, det er svært at blive en del af danske netværk. Sproget kan være en del af vanskelighederne, men der er også forhold i danskernes måde at være på, som det kan være svært at forstå.

De grønlandske børn kommer fra en kultur med få mennesker og med omfattende socialt samvær med dem, de bor i by eller bygd med, til en kultur, hvor mange flere mennesker bor i samme by, og hvor man i højere grad vælger hvem, man gerne vil være sammen med. Børnene skal helst lære at bruge begge modeller – den grønlandske, når de er sammen med familie og grønlandske venner, og den danske, når de er sammen med danske venner, skolekammerater (og senere studiekammerater og kolleger) osv. – hvis de skal klare sig godt.

Selvom de fleste børn i de interviewedes familier har boet i Danmark og gået i skole i flere år, er der dog næsten ingen, der har fået

venner. De har hverken fundet danske eller grønlandske venner ved egen hjælp. På interviewtidspunktet har de alle mindst én grønlandsk ven, som de har fået via deres deltagelse i Foreningen Grønlandske Børns projekt. Selvom børnene færdes blandt andre børn i skolen, er de således socialt ensomme og uden erfaringer med at danne nye venskaber med klassekammerater.

En del børn har svært ved at klare sig i skolen, og tilsyneladende får de alle relevant hjælp. I mange tilfælde har familierne fået hjælp af ansatte fra Foreningen Grønlandske Børns projekt til at få etableret en god og relevant hjælp. I enkelte familier – og for enkelte børn – er livet så svært, at barnet er blevet anbragt uden for hjemmet.

TILKNYTNING TIL GRØNLAND

Den sidste del af undersøgelsen tegner et billede af familiernes kontakt med Grønland. Kapitel 6 redegør for børns og voksnes kontakt med og tilknytning til Grønland, sådan som den voksne ser den. I interviewene indgår spørgsmål om, hvorvidt familien aktuelt overvejer eller på sigt kunne tænke sig at flytte tilbage til Grønland, om de voksnes kompetence på grønlandsk, dvs. om de kan tale, læse og skrive grønlandsk, samt om børnenes kompetence på grønlandsk. Kapitlet om sociale kontakter skelner mellem kontakt med grønlændere og kontakt med danskere, og dette vil blive uddybet yderligere. Desuden er der spørgsmål om kontakt til familie og venner i Grønland, herunder om familie og venner fra Grønland har været på besøg hos familien i Danmark, og om familien selv har været på besøg i Grønland efter flytningen til Danmark.

VIL BLIVE I DANMARK

Alle de interviewede svarer nej på spørgsmålet om, hvorvidt familien overvejer at flytte tilbage til Grønland. Stort set alle mener, de har fået et bedre liv i Danmark, og at forholdene i Danmark generelt er bedre end forholdene i Grønland. Det gælder både de voksne og børnene, påpeger mange.

Jeg kan godt lide at bo i Danmark. Jeg tror ikke, jeg skal flytte tilbage. Jeg har lært befolkningen [i Danmark] at kende og er tryk ved den. Hvis jeg tog til Grønland, skulle jeg kæmpe igen.

Udtalelser som denne svarer til, hvad der tidligere er fundet i undersøgelser om grønlændere i Danmark (Christensen, 2010a; Togeby, 2002). Grønlændere beskriver generelt sig selv som tilfredse med at bo i Danmark.

I nogle tilfælde hænger tilfredsheden måske sammen med forventninger om, at nuet skal være godt, og livet skal nydes – som det fremgår af ovenstående citat. Andre formulerer mere direkte, at de mener, at vilkårene er barskere i Grønland, og livet derfor er betydeligt vanskeligere.

Nej, jeg vender ikke tilbage. Jeg kan ikke se mig selv i Grønland. Med 30 års ventetid på en lejlighed og ikke nogen mulighed for at få job eller status. Mange børn i Grønland har det svært. Det vil være sværere at give mine børn et godt liv der. Det er bedre, at de får en uddannelse her. Tolerancen er også større i Danmark.

Mange af de interviewede pointerer, at de i særlig grad tænker på børnenes vilkår, når de ønsker at blive i Danmark. Forældrene til de børn, der modtager specialundervisning i skolen eller som af andre grunde får hjælp fra en psykolog, et familierådgivningscenter eller andre instanser, pointerer, at det er en hjælp, som de ikke ville kunne få i Grønland. Flere forældre siger direkte, at hjælpen er bedre og lettere tilgængelig i Danmark. Der findes principielt samme muligheder for hjælp til børn i Grønland, men de lange afstande betyder, at det kan være svært for familier uden for de større byer at få adgang til hjælpen. Samtidig kan der i perioder mangle medarbejdere, ligesom der kan være en jævnlig udskiftning af fx ansatte psykologer. Forældrene mener, at hjælpen er nødvendig, for at børnene skal klare sig i livet, og det er derfor en særdeles vigtig grund til, at de ønsker at blive boende i Danmark. Alligevel pointerer flere, at det er de voksnes personlige ønske at forblive i Danmark, mens børnene måske kan have andre ønsker, når de bliver voksne.

Ja, jeg skal blive. Jeg skal være grønlandsk dansker. Børnene vil heller ikke tilbage til Grønland, men det kan ændre sig, når de bliver voksne.

Flere af de interviewede har et svært liv med både personlige og sociale problemer. Der er dog ingen, der mener, at de ville få færre problemer, eller at deres problemer ville blive lettere at leve med, hvis de flyttede tilbage til Grønland.

Jeg har altid godt kunnet lide at bo i Danmark, også selvom jeg har problemer. Jeg har ikke lyst til at tage tilbage. Børnene vil gerne tilbage. ”I må selv vælge, når I bliver 18”, siger jeg.

Andre fortæller, at de savner Grønland, både venner, familie og især naturen, men alligevel ikke ønsker at flytte tilbage.

Jeg synes, det er dejligt at være flyttet. Men vi savner familien i Grønland og naturen.

Nogle af de interviewede mener, at de begynder at blive lidt ’fordanske-
de’ af at bo i landet og er helt tilfredse med at blive til ’grønlandske dan-
skere’, som de siger. Andre pointerer, at de grundlæggende forbliver
grønlandere, og flere nævner i den forbindelse, at de ønsker at blive
begravet i Grønland.

Jeg ved, at Grønland er mit land, og at jeg skal begraves der. Min
datter vil nok tage tilbage til Grønland, men min søn bliver må-
ske nok her.

Flere siger, at det er vigtigt for dem, at børnene husker, hvor de kommer
fra, og at de husker deres familie og deres slægt.

Jeg mener, vi skal blive. Men hvis jeg døde, skulle mine børn ta-
ge tilbage. De skal huske deres slægt.

SPROGLIGE KOMPETENCER

Næsten alle voksne er sprogligt velfunderede på grønlandsk. Enkelte af de voksne har en grønlandsk mor og en dansk far og er derfor til en vis grad vokset op med begge sprog, ligesom de kan tale lige så godt eller måske bedre dansk, end de taler grønlandsk. Enkelte kan tale grønlandsk, men ikke skrive og læse grønlandsk. Men det store flertal har altid talt grønlandsk, ligesom de læser og skriver grønlandsk.

Enkelte af de voksne kunne ikke tale dansk, da de kom til Danmark. Andre kunne noget dansk, men talte det ikke særligt godt, mens andre igen talte dansk allerede, da de kom. De fleste voksne læser og skriver også dansk. Under interviewet hører man, at der – selvfølgelig – var forskelle med hensyn til såvel ordforråd, forståelsen af sproget og den danske udtale.

Børnene havde haft flere vanskeligheder med sproget. Enkelte talte dansk, da de kom, selvom der i nogle tilfælde var tale om, at de talte 'grønlandsk-dansk', som et af børnene selv beskrev det. Børnene lærte hurtigt dansk, og nu hvor familierne har boet 2 år eller mere i Danmark, er der kun to børn, der fortsat har sproglige vanskeligheder. I begge tilfælde er der tale om børn, der var relativt gamle, da de kom til Danmark.

Det var en glæde for børnene at flytte. Men sproget! De kunne kun lidt dansk, så de lærte dansk, da de kom her.

Der er ni af de interviewede voksne, der helt klart svarer, at de taler grønlandsk med deres børn. I enkelte familier er der tale om en helt konsekvent brug af grønlandsk til samtaler i hjemmet.

Vi taler kun grønlandsk herhjemme. Jeg kan også læse og skrive grønlandsk, men mine børn kan ikke.

I fem familier oplyser de voksne, at de taler lidt grønlandsk med børnene, eller at de forsøger at tale grønlandsk, mens der er tre familier, hvor de voksne ikke taler grønlandsk med børnene.

Vi taler dansk. Hvorfor skulle jeg flytte til Danmark for at tale grønlandsk? Jeg vil også gerne selv tale dansk.

I de resterende fire familier er der primært tale om, at børnene taler dansk. I alt er der 19 af familiernes 41 børn, der primært taler dansk, de kan nogle ord på grønlandsk, men de taler ikke grønlandsk. I flere tilfælde handler det om, at familiens yngste har lært at tale i Danmark og derfor ikke i tilstrækkelig grad har lært at tale grønlandsk, de øvrige primært dansktalende børn kommer fra familier, der enten ikke har kunnet eller ikke har ønsket, at børnene skulle fastholde deres grønlandske sprog.

Generelt er det sådan, at det er de mest ressourcerstærke familier, der fastholder, at børnene skal kunne tale grønlandsk, det er især familier, hvor de voksne personligt har ressourcer, og hvor der også er gode relationer til den grønlandske del af familien. Men selvom børnene fortsat kan tale grønlandsk, vil deres grønlandske på sigt blive forringet. Nogle af børnene talte, selvom de havde svært ved at huske ordene, ligesom forældrene fortalte, at børnene nu ikke længere kunne tale korrekt grønlandsk. Samtidig er der så at sige ingen børn, der lærer at læse og skrive grønlandsk eller eventuelt fastholder, hvad de lærte, inden de flyttede fra Grønland.

Jeg vil gerne have, at børnene lærer at læse og skrive grønlandsk. Men det er ikke lykkedes. Der er for få tilmeldt modersmålsundervisningen til, at det bliver oprettet.

Samlet er der således tale om, at cirka halvdelen af børnene fastholder deres færdighed i at tale grønlandsk, mens den anden halvdel mister de fleste af deres sproglige færdigheder på grønlandsk. Men da børnene ikke lærer at læse og skrive grønlandsk (eller ikke vedligeholder, hvad de allerede har lært), vil der for alle børn på sigt være tale om en svækket kompetence til at klare sig på grønlandsk. Samtidig vil der for alle børn være tale om en kraftigt øget kompetence til at tale, læse og skrive dansk.

GRØNLANDSKE VENNER

Alle undersøgelsens børn har grønlandske venner. For alle børns vedkommende fortæller forældrene, at børnene har fundet kammerater blandt de andre grønlandske børn i forbindelse med aktiviteterne arrangeret af Foreningen Grønlandske Børn. Enkelte børn har også grønland-

ske venner, som de har mødt i anden sammenhæng (fx i de grønlandske huse).

Børnenes mødre/fædre lægger alle stor vægt på, at børnene kender andre grønlandske børn, ikke mindst for at bevare en tilknytning til det at være grønlandsk. Flere mødre nævner specifikt, at grønlandske venskaber har stor betydning for barnet, specielt da disse venner for en del børns vedkommende er de eneste (eller de første) venner, de har fået.

Alle de børn, der har været samtaler med, har også nævnt de grønlandske venner som en meget positiv del af deres tilværelse. De fortæller, at det er meget dejligere at være sammen med andre grønlandske børn, at man snakker godt sammen, og at man rigtigt kan hygge sig.

En mulig forklaring på, at det opleves som lettere at have kontakt med andre grønlandske børn, kan være, at de grønlandske børn i højere grad har de samme erfaringer (de fleste er født i Grønland, og mange har boet der de første år af deres liv). De har rødder i den samme kultur, og de har det samme kendskab til de nødvendige koder, når man skal etablere venskaber.

Kapitel 4 beskriver de forskellige måder at have kontakt med sine medmennesker på og at etablere kontakter på i Grønland og Danmark. I Grønland er det i højere grad et grundvilkår, at man forholder sig til de mennesker, der nu engang er omkring én. Det er i vidt omfang familiemedlemmer, man er sammen med, og her er det ikke relevant at reflektere over, om det er noget, man ønsker, eller om man ville foretrække samvær med andre mennesker. Familien er nødvendigvis til stede, og når den dukker op i ens hjem, forholder man sig til den, ligesom det er almindelig adfærd, at man selv dukker op i deres hjem til en snak eller almindeligt samvær.

I Danmark dukker folk ikke op i ens hjem på samme måde. Man mødes i andre sammenhænge, lærer hinanden at kende og kan så vælge hinanden som venner. Sociale kontakter er ikke bare noget, der er til stede, og som man må forholde sig til – det er noget, man skal opsøge eller finde. De fleste børn og voksne i de interviewede familier har svært ved at opsøge og finde nye danske venner. I Foreningen Grønlandske Børns aktiviteter er de sociale kontakter automatisk til stede – det er ikke noget, man skal opsøge. Kontakterne er ikke ligesom i familien, men der er et givet antal børn, der deltager i aktiviteterne og kommer hver gang. Dem skal man nødvendigvis forholde sig til og være sammen med i forbindelse med aktiviteterne. Opgaven er derfor snarere at finde de børn,

man passer sammen med aldersmæssigt og kønsmæssigt og danne venskaber med dem. Det er en opgave, som er langt mere velkendt for børnene, og som de derfor meget lettere kan løse.

KONTAKT MED FAMILIEN I GRØNLAND

De fleste familier har bevaret en god kontakt med deres familie i Grønland. Enkelte familier har ikke eller ønsker ikke at have kontakt med familien i Grønland, men det er undtagelsen. Desuden er der familier i undersøgelsen, som stort set ikke har familie i Grønland længere – hvor forældre, søskende og voksne børn måske også bor i Danmark, og den del af familien, man har kontakt med, derfor er meget tættere på.

For det flertal af familier, der fortsat har kontakt med familie i Grønland, kommer familien fra Grønland typisk på besøg i sommerferien og bor hos den interviewede familie. Undersøgelsen har ikke helt specifikke spørgsmål om dette, men der er en del familier, som har mange feriegæster – også i ret lange perioder. Det er på mange måder en gentagelse af mønsteret fra dengang, de interviewede familier selv flyttede til Danmark og i den første periode boede privat hos familiemedlemmer.

BESØG I GRØNLAND

De interviewede familier tager som hovedregel ikke selv på feriebesøg i Grønland. Enkelte har været i Grønland på besøg, og enkelte af de lidt større børn har været alene i Grønland i skoleferierne. Begrundelsen for ikke at rejse på ferie i Grønland er, at familierne ikke har råd. Nogle familier har dog (via ansatte ved de grønlandske huse) på interviewtidspunktet søgt økonomisk hjælp til at rejse til Grønland og håber på et positivt svar. Begrundelsen for ønsket om at rejse er, at de voksne ønsker, at børnene (igen) skal se det land, de kommer fra.

Der er ingen tvivl om, at Grønland i høj grad er en del af virkeligheden for de interviewede, samtidig med at de ikke forventer at flytte tilbage til landet igen, og for nogle vedkommende heller ikke forventer at komme på besøg. Måske kan det illustreres af følgende citat:

Det første år, vi var her, glædede min søn sig til, at han ville kunne rejse til Grønland på sommerferie. Nu siger han: ”Nej, jeg bor i Danmark”. Han er faldet til i Danmark, han læser og skriver dansk, og han vil gerne blande sig med danske unge. Han siger: ”En del af mit hjerte er dansk, men en lille del er stadigvæk grønlandsk, og den del vil jeg spare på”.

GRØNLANDSKE DANSKERE

De fleste familier er begyndt at opfatte sig selv som grønlandske ’danskere’, selvom der dog er nogen, der pointerer, at de er grønlandske. Alle er dog tilfredse med at bo i Danmark og regner med at forblive i landet. De beskriver livet i Danmark som bedre både for børn og voksne, selvom flere fortæller, at de savner familien og naturen.

Familiernes voksne taler, læser og skriver i de fleste tilfælde grønlandsk. Cirka halvdelen af børnene taler fortsat grønlandsk, mens der stort set ikke er nogen børn, der kan læse eller skrive grønlandsk. Alle har lært dansk, og langt de fleste børn klarer sig godt på dansk. Man må forvente, at de, når de bliver voksne, er bedre til dansk end til grønlandsk.

Børnene har grønlandske venner via samværet i Foreningen Grønlandske Børns projekt, men ellers har det været svært for både børn og voksne at finde nye venner i Danmark. Selvom børnene klarer sig i skolen, er de ofte socialt ensomme.

De fleste har fortsat kontakt med familien i Grønland, som i vid udstrækning kommer på besøg i ferierne. Enkelte har været i Grønland efter fraflytningen, men de fleste har ikke. Det er for dyrt, siger de.

TILKNYTNING TIL DANMARK – SOCIAL INTEGRATION

Dette kapitel indeholder et resumé af undersøgelsens resultater med henblik på at vurdere familiernes tilknytning til Danmark, samt i hvilken grad de er socialt integrerede i det danske fællesskab.

ENSOMHED

Det mest iøjnefaldende er de voksnes udsagn om, at de er ensomme. Nogle har en omgangskreds eller har nærtboende familie, som de kan være sammen med, men mange fortæller, at de alligevel er ensomme. Det er en meget konkret ensomhed: De fleste dage opholder de sig alene hjemme i lejligheden, og de har først nogen, de kan tale med, når børnene kommer hjem fra skole. De fleste voksne kender andre grønlandere, men ikke alle sætter pris på at være sammen med dem. Begrundelsen er for nogle, at der er meget drikkeri, og at man ikke rigtigt kan være med i kredsen, hvis man ikke drikker, mens andre ikke føler, de har så meget tilfælles med grønlandere, der kommer fra andre dele af Grønland, end de selv gør. Knap halvdelen af familierne har haft et problem med brug af alkohol eller hash, heraf er der fire familier, der siger, at de aktuelt har problemer.

Familierne har i de fleste tilfælde boet i Danmark i flere år¹⁸, men det er de færreste, der har lært nogle danskere at kende, endsi­ge fået danske venner. Flere fortæller, at de generelt ikke møder danskere i hverdagen. Det gælder i særlig grad familier i 'ghettoområderne'. Enkelte har lært få personer med anden etnisk baggrund end dansk at kende, men flere fortæller, at de skal være lidt forsigtige der, hvor de bor, da de føler, grønlændere er lavest i det lokale hierarki.

Heller ikke børnene har nogen danske børn som venner. Forældre­ne fortæller, at børnene har det godt nok i skolen, forstået sådan, at de ikke bliver drillet eller chikaneret og uden problemer kan være i klas­sen sammen med de andre børn. Men børnene har ikke nogen kammerater i klassen, som de tager med hjem, eller som de besøger. Igen gælder dette i særlig grad børn fra ghettoområderne. Her fortæller flere forældre, at deres børn går i klasser, hvor flertallet af klassekammeraterne har en anden etnisk baggrund end dansk, og at det er svært for deres børn at blive fuldt accepterede. Børnenes venner er de grønlandske børn, de har lært at kende i projektet *Et godt liv i Danmark*, som drives af Foreningen Grønlandske Børn. Enkelte børn går til sport eller har andre fritidsaktivi­teter, og i alle tilfælde er dette begyndt, efter barnet er startet i *Et godt liv i Danmark*.

MARGINAL TILKNYTNING TIL ARBEJDSMARKEDET

Et andet element i tilknytningen til Danmark er, at de færreste voksne har et lønnet arbejde. Nogle har indimellem et job som et led i deres aktivering, og det er de fleste meget tilfredse med, selvom der er enkelte, der siger, de er blevet mobbet eller chikaneret på arbejdet. En del af forklaringen på den dårlige tilknytning til arbejdsmarkedet kan være, at kun få af de voksne har en erhvervsfaglig uddannelse. I andre tilfælde kan der være tale om, at de voksne har det psykisk dårligt (en post-traumatisk krisereaktion). Endelig kan der for andres vedkommende være tale om, at de har en for ringe viden om det danske arbejdsmarked, de er således ikke 'klædt på' til at matche arbejdsmarkedets krav.

18. De er ankommet i perioden 2000-2009.

DE SOCIALE KODER

Undersøgelsen ser den manglende tilknytning til arbejdsmarkedet, ensomheden og fraværet af danske venner som forskellige udtryk for, at familierne mangler viden om nødvendige koder til at komme ind i det danske samfund. Kultur og normer er forskellige i Grønland og Danmark, og selvom man lærer sproget, lærer man ikke uden videre, hvordan man klarer sig socialt. Grønlandere har traditionelt en lidt stille tilgang til livet: De afventer og ser, hvad der sker. Det er en fornuftig måde at reagere på i et lille samfund. I Danmark skal de i højere grad gribe ud efter tingene – de skal finde de mange muligheder, tænke dem igennem og sætte dem i relation til deres eget liv, før det kan blive til den mulighed, de drømmer om. Flere taler om Danmark som 'mulighedernes' land, samtidig med at de giver udtryk for, at de er skuffede over, at mulighederne alligevel ikke er dukket op efter flytningen til Danmark.

PERSPEKTIVER

Selvom næsten alle interviewede siger, at de har det godt i Danmark og forventer at blive i landet, er det ikke ensbetydende med, at opholdet kan forventes at blive uden problemer. Der er en række punkter, som man må se på som opgaver, der skal løses, hvis familierne skal få et godt liv, hvor de er vel integrerede i Danmark.

Det første punkt er de forskelle, der er beskrevet mellem grønlandske og danske traditioner og normer. Én forskel handler om opfattelsen af nødvendigheden af at gå på arbejde for at tjene penge, så man kan have et godt liv. Stærkt forenklet kan man sige, at danskere i vid udstrækning arbejder for at få penge nok til at have et godt liv, mens grønlanderne sætter værdien af et godt liv sammen med familien meget højere. I den danske virkelighed betyder den grønlandske forståelse af livets værdier, at det kan blive vanskeligere at blive en del af samfundet. Risikoen er, at de grønlandske familier i højere grad tilpasser sig en livsform, som forløber parallelt med den danske, hvor der ikke nødvendigvis er nogen kontakt. Helt konkret kan det også betyde, at vanskeligheder som dårligt fremmøde i skolen eller en dårlig tilgang til arbejdsmarkedet ikke nødvendigvis opfattes som et problem, og at der derfor ikke handles for at undgå sådanne ting.

Et andet punkt, som det også er vigtigt at være opmærksom på, er de beskrevne forskelle med hensyn til, hvem man sædvanligvis omgås, hvordan man omgås og dermed også hvilke muligheder, man har for at danne venskaber. Der skal ikke her tages stilling til, hvad der i en eller anden forstand er bedst, det skal kun konstateres, at den danske virkelighed er anderledes end den grønlandske. I Danmark kan afstandene mellem familiens medlemmer eller mellem venner være så stor, at man ikke bare 'dumper' ind ad døren hos hinanden. Når man skal danne venskaber i Danmark, kan man derfor ikke klare sig med 'bare' at tage imod, hvad der dukker op, man er nødt til også at have nogle strategier for at få kontakt med andre mennesker og i den forstand få dem til at dukke op. De grønlandske familiers måde at forholde sig på har derfor en stor risiko for at føre til ensomhed.

Et tredje punkt, som der skal peges på, handler om den relativt store andel af kvinderne, der er kommet til Danmark for at komme væk fra en voldelig partner i Grønland. Undersøgelsen peger på, at størstedelen af disse kvinder forbliver i en dårlig bearbejdning af de traumer, som det har givet dem at leve med vold fra en partner. Uden støtte er der derfor øget risiko for, at kvinderne forbliver i en tilstand, hvor de fungerer under deres tidligere niveau.

Endelig er det vigtigt at være opmærksom på, at forholdene under de nævnte punkter alle giver børnene en øget risiko for ikke at få dannet venskaber med jævnaldrende og dermed for at blive ensomme eller isolerede som unge og voksne, ligesom de nævnte forhold kan være medvirkende til, at børnene ikke får nogen faglig uddannelse og dermed også får sværere ved at klare sig socialt, når de bliver voksne.

På længere sigt kan der således være flere grunde til at være bekymret for fremtiden, uanset at familierne selv siger, at de stort set er tilfredse med det liv, de har i dag.

LITTERATUR

- Baviskar, S. & K.M. Dahl (2008): *11-årige børns fritidsliv og trivsel*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 08:34.
- Bjørkøe, J.A. (2008): *Vejen fra hjertet*. København: Koføeds Skole.
- Christensen, E. (1990): *Børnekår. En undersøgelse af omsorgssvigt i relation til børn og unge i familier med hustrumishandling*. Monografi. *Nordisk Psykologi*. 42(3).
- Christensen, E. (2004a): *Syv års børneliv. Velfærd, sundhed og trivsel hos børn født i 1995*. København: Socialforskningsinstituttet, 04:06.
- Christensen, E. (2004b): *7-årige børn med anden etnisk baggrund. Forældrenes ressourcer, børnenes udvikling, skolestart og kontakt med socialforvaltningen*. København: Socialforskningsinstituttet, 04:28.
- Christensen, E. (2006): *Opvækst med særlig risiko. Indkredsning af børn med behov for en tidlig forebyggende indsats*. København: Socialforskningsinstituttet, 06:04.
- Christensen, E. (2010a): *Grønlandske børn i Danmark*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 10:03.
- Christensen, E. (2010b): *Alkoholproblemer og partnervold*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 10:35.
- Christensen, E., L.G. Kristensen & S. Baviskar (2009): *Børn i Grønland. En kortlægning af 0-14-årige børns og familiers trivsel*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 09:01.

- Christensen, E., M. Lindstrøm & A.-K. Mølholt (2010): *Efterværn for voldsudsatte kvinder. Krisecentrenes støtte og hjælp til kvinder, som flytter fra centrene*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 10:23.
- Cullberg, J. (1992): *Dynamisk psykiatri i teori og praksis*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Departementet for Sociale Anliggender (2010): *Pilotprojekt om Fattigdom*. Nuuk: Naalakkersuisut (Grønlandsk Selvstyre).
- Foreningen Grønlandske Børn (2008): *Et godt liv i Danmark. Evalueringsrapport 2008*. København: Udarbejdet af Capacent Epinion.
- Foreningen Grønlandske Børn (2009): *Et godt liv i Danmark. Evalueringsrapport 2009*. København: Udarbejdet af Capacent Epinion.
- Foreningen Grønlandske Børn (2010): *Et godt liv i Danmark. Evalueringsrapport 2010*. København: Udarbejdet af Capacent Epinion.
- Gregersen, C. (2010): *Livsmød. Socialpædagogisk og psykoterapeutisk behandling af børn i Grønland*. Nuuk: Milik Publishing.
- Grønlands Statistik (2007): *Grønland 2007. Statistisk Årbog*. Nuuk: Grønlands Hjemmestyre.
- Hartley, C.C. (2002): "The Co-Occurrence of Child Maltreatment and Domestic Violence: Examining both Neglect and Child Physical Abuse". *Child Maltreatment* 2002(7), s. 349-356.
- Holt, S., H. Buckley & S. Whelan (2008): "The Impact of Exposure to Domestic Violence on Children and Young People: A Review of the Literature". *Child Abuse & Neglect* 2008(32), s. 797-810.
- Kvale, S. (1997): *InterView*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Mattsson, C., A.-D. Hestbæk & A.R. Andersen (2008): *11-årige børns hverdagsliv og trivsel. Resultater af SFI's forløbsundersøgelse af årgang 1995*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 08:16.
- Socialministeriet (2003): *Hvidbog om socialt udsatte grønlændere i Danmark*. København: Socialministeriet.
- Togeby, L. (2002): *Grønlændere i Danmark. En overset minoritet*. Aarhus: Aarhus Universitetsforlag.

SFI-RAPPORTER SIDEN 2010

SFI-rapporter kan købes eller downloades gratis fra www.sfi.dk. Enkelte rapporter er kun udkommet som netpublikationer, hvilket vil fremgå af listen nedenfor.

- 10:01 Henriksen, A.C.: *Coaching af sygedagpengemodtagere. En pilotundersøgelse med eksperimentelt design.* 69 sider. ISBN: 978-87-7487-961-9. Kr. 70,00.
- 10:02 Lausten, M., Mølholt, A.-K., Hansen, H. & Jensen, V.M.: *Introduktion til dialogprojektet. Dialoggruppe – om forebyggelse som alternativ til anbringelse. Delrapport 1.* 97 sider. ISBN: 978-87-7487-962-6. Kr. 100,00.
- 10:03 Christensen, E.: *Grønlandske børn i Danmark.* 87 sider. ISBN: 978-87-7487-963-3. Kr. 90,00.
- 10:04 Henriksen, A.C.: *Veje til beskæftigelse. En kvalitativ undersøgelse af indsatser over for ikke-arbejdsmarkedsparate kontanthjælpsmodtagere.* 132 sider. ISBN: 978-87-7487-964-0. Kr. 130,00.
- 10:05 Gensby, U. & Thuesen, F.: *På vej mod job efter en arbejdsskade. En evaluering af arbejdsskadestyrelsens Fastholdelsescenter.* 128 sider. ISBN: 978-87-7487-965-7. Kr. 120,00.
- 10:06 Egelund, T., Jakobsen, T.B., Hammen, I., Olsson, M. & Høst, A.: *Sammenbrud i anbringelser af unge. Erfaringer, forklaringer og årsagerne bag.* 376 sider. ISBN: 978-87-7487-966-4. Kr. 375,00.

- 10:07 Bach H.B. & Henriksen A.C.: *Gravidens sygefravær*. 126 sider. ISBN: 978-87-7487-967-1. Kr. 130,00.
- 10:08 Bach H.B.: *Gravid og Fængselsbetjent*. 36 sider. ISBN: 978-87-7487-968-8. Netpublikation.
- 10:09 Madsen, M.B, Holt, H., Jonassen, A.B. & Schademan, H.K.: *Kvinder og mænd i den offentlige sektor. Karrieremønstre, lederønsker og ledermuligheder*. 274 sider. ISBN: 978-87-7487-969-5. Kr. 270,00.
- 10:10 Larsen, M.: *Lønforskelle mellem kvinder og mænd i 2007. Analyser for lønkommissionen*. 86 sider. ISBN: 978-87-7487-970-1. Kr. 90,00.
- 10:11 Thuesen, F.: *Ledelsen og motivation i den offentlige sektor. Et litteraturstudium*. 100 sider. ISBN: 978-87-7487-971-8. Kr. 100,00.
- 10:12 Deding, M. & Holt, H. (red.): *Hvorfor har vi lønforskelle mellem kvinder og mænd? En antologi om ligeløn i Danmark*. 246 sider. ISBN: 978-87-7487-972-5. Kr. 250,00.
- 10:13 Knudsen, L. & Nielsen, V.L.: *Effekten af kommunernes forebyggende foranstaltninger for unge. Forebyggende foranstaltninger i eget miljø sammenlignet med anbringelse uden for hjemmet*. 152 sider. ISBN: 978-87-7487-973-2. Vejledende pris: 150,00 kr.
- 10:15 Christensen, G., Mikkelsen, M.F., Pedersen, K.B. & Amilon, A.: *Boligsociale indsatser og huslejestøtte. Kortlægning og programevaluering af Landsbyggefondens 2006-10-pulje*. 164 sider. ISBN: 978-87-7487-977-0. Vejledende pris 160,00 kr.
- 10:16 Bengtsson, S., Mateu, N.C. & Høst, A.: *Blinde børn – integration eller isolation? Blinde børns trivsel og vilkår i hjemmet, fritiden og skolen*. 136 sider. ISBN: 978-87-7487-978-7. Vejledende pris 140,00 kr.
- 10:17 Bengtsson, S., Mateu, N.C. & Høst, A.: *Blinde og stærkt svagsynede. Barrierer for samfundsdeltagelse*. 122 sider. ISBN: 978-87-7487-979-4. Vejledende pris: 120,00 kr.
- 10:18 Ellerbæk, L.S. & Thuesen, F.: *Projekt arbejdsplads for højtuddannede. Følgforskning for Region Midtjylland*. 99 sider. ISBN: 978-87-7487-980-0. Vejledende pris: 100,00 kr.
- 10:19 Jakobsen, V. & Ellerbæk, L.S.: *Løn- og arbejdsforhold for kvinder og mænd i køkefaget*. 71 sider. ISBN: 978-87-7487-981-7. Netpublikation.
- 10:20 Ottesen, M.H., Andersen, D., Nielsen, L.P., Lausten, M. & Stage, S.: *Børn og unge i Danmark. Velfærd og Trivsel 2010*. 155 sider. ISBN: 978-87-7487-982-4. Vejledende pris: 260,00 kr.

- 10:21 Kofod, J.E., Benwell, A.F., Kjær, A.A.: *Hjemvendte soldater. En interviewundersøgelse*. 76 sider. ISBN: 978-87-7487-983-1. Netpublikation.
- 10:22 Lausten, M, Mølholt, A.-K., Hansen, H., Heiner Schmidt, L. & Aaquist, M.: *Forebyggende foranstaltninger 0-4 år. Dialoggruppe – om forebyggelse som alternativ til anbringelse. Delrapport 2*. 184 sider. ISBN: 978-87-7487-984-8. Vejledende pris: 195,00 kr.
- 10:23 Christensen, E., Lindstrøm, M. & Mølholt, A.-K.: *Efterværn for voldsudsatte kvinder. Krisecentrenes støtte og hjælp til kvinder, som flytter fra centrene*. 95 sider. ISBN: 978-87-7487-985-5. Vejledende pris: 100,00 kr.
- 10:24 Jensen, V.M. & Nielsen, L.P.: *Væje til ungdomsuddannelse 1. Statistiske analyser af folkeskolens betydning for unges påbegyndelse og gennemførelse af en ungdomsuddannelse*. 211 sider. ISBN: 978-87-7487-986-2. Netpublikation.
- 10:25 Espersen, L.D.: *Bekymrende identiteter. Ph.d.-afhandling*. 260 sider. ISBN: 978-87-7487-987-9. Vejledende pris: 100,00 kr.
- 10:26 Høgelund, J., Tørslev, M.K. & Weibel, K.: *Sygemeldte og fortidspensionister med handicap. Jobcentermedarbejderes perspektiver på jobcentrenes indsats*. 101 sider. ISBN: 978-87-7487-986-6. Vejledende pris: 100,00 kr.
- 10:27 Lyk-Jensen, S.V., Jacobsen, J. & Heidemann, J.: *Soldater – før, under og efter udsendelse. Et litteraturstudie*. 92 sider. ISBN: 978-87-7487-989-3. Netpublikation.
- 10:28 Thuesen, F., Holt, H., Jensen, S. & Brink Thomsen, L.: *Virksomheders sociale engagement*. 172 sider. ISBN: 978-87-7487-990-9. Vejledende pris: 170,00 kr.
- 10:29 Jakobsen, V. & Liversage, A.: *Køn og etnicitet i uddannelsessystemet. Litteraturstudier og registerdata*. 175 sider. ISBN: 978-87-7487-991-6. Vejledende pris: 176,00 kr.
- 10:30 Christoffersen, M.N.: *Børnemishandling i hjemmet*. 120 sider. ISBN: 978-87-7487-992-3. Netpublikation.
- 10:31 Jakobsen, T.B., Hammen, I. & Steen, L.: *Efterværn – støtte til tidligere anbragte unge*. 94 sider. ISBN: 978-87-7487-993-0. Vejledende pris: 90,00 kr.
- 10:32 Korzen, S., Fisker, L. & Oldrup, H.: *Vold mod børn og unge i Danmark. En spørgeskemaundersøgelse blandt 8.-klasses-elever*. 127 sider. ISBN: 978-87-7487-994-7. Netpublikation.

- 10:33 Mateu, N.C.: *Hjælpepinjen for spilleafhængige. Kortlægning af telefonsamtaler i Danmark og Norge i perioden 2008-2009*. 50 sider. ISBN: 978-87-7487-995-4. Netpublikation.
- 10:34 Egelund, T., Jakobsen, T.B. & Steen, L.: *"Det er jo min familie!" Beretninger fra børn og unge i slægtspleje*. 126 sider. ISBN: 978-87-7487-996-1. Vejledende pris: 120,00 kr.
- 10:35 Christensen, E.: *Alkoholproblemer og partnervold*. 48 sider. ISBN: 978-87-7487-997-8. Vejledende pris: 50,00 kr.
- 11:01 Liversage, A., Jakobsen, V. & Rode Hansen, I.: *"Det var ikke nemt, men jeg klarede det!" Interviewundersøgelse med etniske minoritetskvinder om uddannelse*. 156 sider. ISBN: 978-87-7119-000-7. Vejledende pris: 150,00 kr.
- 11:02 Filges, T. & Holt, H.: *AC-arbejdskraft i den vestlige del af Region Midtjylland. Muligheder og barrierer*. 96 sider. ISBN: 978-87-7119-001-4. Vejledende pris: 90,00 kr.
- 11:03 Lausten, M., Mølholt, A.-K., Hansen, H., Heiner Schmidt, L. & Aaquist, M.: *Forebyggende foranstaltninger 5-9 år. Dialoggruppe – om forebyggelse som alternativ til anbringelse. Delrapport 3*. 184 sider. ISBN: 978-87-7119-002-1. Vejledende pris: 180,00 kr.
- 11:04 Jacobsen, J. & Lindstrøm, M.: *Lokal integration af førtidspensionister*. 110 sider. ISBN: 978-87-7119-003-8. Vejledende pris: 110 kr.
- 11:05 Deding, M. (red.): *Forskning om tvang i misbrugsbehandling. En kortlægning foretaget af SFI Campbell*. 110 sider. ISBN: 978-87-7119-004-5. Netpublikation.
- 11:06 Oldrup, H., Lindstrøm, M. & Korzen, S.: *Vold mod førskolebørn. Praksis og barrierer for opsporing og underretning*. 110 sider. ISBN: 978-87-7119-005-2. Netpublikation.
- 11:07 Christensen, E.: *Væk fra Grønland. Udsatte grønlandere, der er flyttet til Danmark med deres børn*. 88 sider. ISBN: 978-87-7119-006-9. Vejledende pris: 90,00 kr.

VÆK FRA GRØNLAND

UDSATTE GRØNLÆNDERE, DER ER FLYTTET TIL DANMARK MED DERES BØRN

Grønlandske børn i Danmark med to grønlandske forældre lever oftere i ressourcetsvage familier og har oftere psykiske eller sociale vanskeligheder end andre grønlandske børn i Danmark.

Denne rapport tager udgangspunkt i dette forhold og undersøger bl.a. baggrunden for familiernes flytning til Danmark, sociale og psykologiske forhold, børnenes trivsel og integrationen i Danmark.

Rapporten konkluderer bl.a., at traumet efter vold hos tidligere voldsramte grønlandske kvinder samt generelle forskelle mellem grønlandske og danske traditioner for fællesskab spiller en stor rolle for den grønlandske families liv efter flytningen til Danmark, og at disse forhold kan hæmme integrationen og føre til afsondrethed og ensomhed for både børn og voksne.

Undersøgelsen er en opfølgning på rapporten *Grønlandske børn i Danmark* (2010). Den er baseret på interview med mødrene – i enkelte tilfælde fædrene – i 20 grønlandske børnefamilier, der er flyttet til Danmark i perioden 2000-2009. Rapporten er finansieret af Egmont Fonden og SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.